

Narodna mesečno 18 Lir, za tuzemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izjaja vsak dan s jutraj razen ponedeljke in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

SCLOVENE

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

Vojno poročilo štev. 869

Nove letalske zmage Osi

V Afriki in nad Malto so včeraj osna letala sestrelila zopet 22 letal — Angleška podmornica potopljena

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavljaja: Topniško in ogledniško delovanje na egiptovskem bojišču.

Protiletalska obramba kopenskih enot je sestrelila 4 sovražna letala; tri nadaljnja letala so v boju sestrelili nemški lovci.

Osnovni bombniki in strmoglavci so včeraj podelili in pa ponoči napadali letališča na Malti, kamor so v zaporednih valovih prihajali nad ci-

lje. Spremljevalni lovci so se zapletli v zmagovite dvoboje z letalskimi nasprotnimi silami. Sestrojci so zbili Nemci, devet pa Italijani, ki so še mnogo drugih uspešno obstreljevali s strojnimi.

Tri naša letala se niso vrnila v oporišča.

Naša podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Raula Gallettija je v osrednjem Sredozemlju torpedirala in potopila eno sovražno podmornico.

Po italijanski zmagi na Atlantiku

Berlin, 12. oktobra. AS. Poročilo o zmagovitem nastopu italijanskih podmornic proti angleški trgovski mornarici v Atlantiku je široko odjeknilo v nemškem tisku. »Völkischer Beobachter« pravi, da sledi ta nova italijanska zmaga potopitvi severnoameriške oklepne razreda »Mississippi« ter nadaljuje: »Kdor razume pomen težkih izgub v sovražniških mornaricah, temu bo lahko umeti odločilni pomen novega italijanskega uspeha. Italijanske podmorniške zmage so običajno pripomoček k poslabšanju angleškega položaja na morju. Pomorska vojna, ki jo vodijo sile trojne zveze, se razvija v popolnem sodelovanju ter ogroža vsa življenjska področja nasprotne koalicije v vseh svetovnih morjih.

Rim, 12. okt. AS. Nekaj dni po slavni zmagi podmornice »Barbarigo« je bila dosežena nova oceanska zmaga, ki jo je zagotovila osim silam druga italijanska podmornica — piše »Popolo di Roma« —, ki opisuje nov udarec, zadan nasprotni plovbi, ki je posebno važen, ker se čuti pri Anglosasih veliko pomanjkanje velikih ladij, kakršna je bila potopljena. Ni treba posebej razlagati, kako težko je take ladje nadomestiti. Atlantiska prekomorska pota so postala pokopališče angleških ladij. Po uničenju hitre spremljave v Severnem morju, po potopitvi oklepne »Mississippi« in po resnih nastopih, o katerih je poročalo sobotno poročilo, se z novo italijansko zmago nadaljuje vrsta zmag, ki bodo postale za sovražnika usodne.

Seja vlade v Rimu

Sklepi o napredovanju uradništva, pospeševanju poljedelstva in javnih del in o pridobitvi italijanskega državljanstva za prebivalstvo v priključenih pokrajinah

Rim, 12. oktobra. AS. Včeraj zjutraj je bila seja vlade pod Ducejevim predsedstvom. Ministrski svet je poleg rednih upravnih sklepov sprejel še naslednje:

Zakonski osnutek o napredovanju civilnih državnih uradnikov, ki so prišli v sovražnikovo oblast. Taki uradniki bodo lahko napredovali, če bodo imeli upravnih obveznosti, da medtem morda niso umrli.

Na predlog zunanjega ministra so bili odobreni raznovrstni ukrepi.

Na predlog Duceja kot notranjega ministra so bili sprejeti ukrepi glede smernice za ustanovitev občinskih poljedelskih zadrug. Sedanje vojno stanje je postavilo v ospredje vprašanje boljše izkoriščenosti zemljišč, ki so sicer v posesti večjih občin v državi, da bi se pospeševala pridelava in reden dotok na trge velikih mest. Sklep določa ustanovitev posebnih poljedelskih zadrug pri večjih občinah, ki bodo skrbale za to, da bodo doslej za poljedelstvo uporabljena zemljišča preurejena predvsem za vrtove.

Nadalje je bil sprejet osnutek zakona, ki vsebuje posebna določila za pridobitev italijanskega državljanstva pri prebivalstvu, ki je bilo priključeno Italiji po kr. odlokih z dne 3. odnosa 18. maja 1941-XIX.

Na predlog Tajnika Fašistične Stranke je bil sprejet načrt ukrepa, da se uredi delo in poslovanje v vojnih vrtovih. Ta ukrep bo poskrbel za čim donosnejše obratovanje vojnih vrtov. Ta ureditev se ne bo nanašala na one vrtove, glede katerih gojitve bodo ustanovljene posebne občinske poljedelske zadruge in za katere je bil sprejet poseben sklep.

Na predlog ministra za Italijansko Afriko je bil odobren odlok o priznanju pokojnin, podpor in pomoči za civilne onesrečence rojene v Italijanski Afriki, ki so doživeli nezgode zaradi vojnih dogodkov.

Pregledana in poenostavljena so bila nekatera zakonska določila o obdavčenju dohodkov iz poljedelstva. Nadalje so bile za vso dobo vojne podaljšane davčine, ki obremenjujejo nepremično premoženje.

Spremembe v hrvaški vladi

Poglavnikov odlok o novi organizaciji vlade

Zagreb, 12. okt. AS. Poglavnik je včeraj izdal odlok, po katerem so bili odstavljani naslednji ministri: pravosodni minister Mirko Puk, notranji minister Artuković, prosvetni minister Ratković, minister za zdravstvo Petrič, minister za poljedelstvo gospodarstvo Dumandžić, minister za industrijo in trgovino Toth, minister za gozdove Frković ter minister za korporacije Sušić. Z istim odlokom so bili imenovani naslednji ministri: za pravosodnega ministra Artuković, dosedanji načelnik kulturne ustanove Mile Starčević za prosvetnega ministra, vseučiliški profesor agrarne ekonomije inž. Josip Balen za ministra narodnega gospodarstva. Za notranjega ministra je bil imenovan bivši karlovaški prefekt dr. Ante Nikšić, za državnega protonotarja s stopnjo ministra pa je bil imenovan Puk.

V novi ministrski razporeditvi so ministrstva za poljedelstvo ter ministrstvo za gozdove in rudnike, kakor tudi ministrstvo za trgovino in industrijo spojena v eno ministrstvo za gospodarstvo; ministrstvo za zdravstvo in korporacije pa preideta pod vodstvo notranjega ministra.

Hkrati je bil objavljen zakon o pristojnosti hrvaške vlade. Vlado sestavljajo predsednik, podpredsednik in ministri, ki jih imenuje Poglavnik. Ministrstev ni več štirinajst, marveč le osem, in sicer: zunanje, notranje, pravosodno, finančno, pro-

svetno, gospodarsko ter ministrstvo za obrambo in promet. Odpravljeno je podtajništvo za javna dela, ki preide pod vodstvo notranjega ministrstva. Državno vodstvo za propagando bo prevzelo pro-

Trieste, 12. oktobra. »Il Piccolo« prinaša naslednje zanimivo poročilo iz Stockholma: Moskovski radio je sporočil, da so s Stalinovim odlokom odpravljeno iz sovjetske vojske politični komisarji vseh stopenj. Poveljstvo nad vojsko bodo imeli edino vojski. Stalinov odlok ima dolg uvod, v katerem so obrazloženi vzroki, ki so prisilili sovjetske voditelje vsakemu častniku ob strani političnega komisarja, ki ga je imel nadzorovati in mu zapovedati. Politični komisarji da so bili uvedeni v sovjetsko armado v času revolucije, ko mnogi oficirji, prežeti z zastarelimi idejami, niso imeli zaupanja v boljševiški režim. Zdaj so politični komisarji odpravljani, »ker so sovjetski uspehi in sovjetske zmage na vseh bojiščih dokazali moč in

Močna sovjetska skupina uničena

Glavnina cele sovjetske divizije pobita — Uspešni nastopi na drugih odsekih — Velike angleške letalske izgube

Hitlerjev glavni stan, 12. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na cesti v pristanišče Tuapse obkoljena sovražna skupina je bila uničena.

V trdih bojih je bila tako pobita glavnina cele sovjetske gardne divizije, kakor tudi deli gorskih strelcev, zavzetih je bilo nad 400 postojank, ujetih mnogo ujetnikov ter zajetega mnogo orožja in plena.

Čiščenje zadnjih odpornih gnezd te pragozdu podobne pokrajine še poteka.

Južno od Tereka so pri visokih izgubah propadli sovražni protinapadi.

V Stalingradu je bila potolčena neka sovražna skupina.

Kopensko topništvo je potopilo neko večjo ladjo. Letalske skupine so nadaljevale z razbijanjem važnih prog vzhodno od Volge.

Na donskem bojišču so zavezniške čete odbile več krajevnih napadov in sovjetskih poskusov priti čez reko.

Na srednjem in severnem odseku vzhodnega bojišča je bilo v številnih nastopih oglednih in napadalnih skupin uničenih več sovražnih postojank. Zahodno od Leninskograda so bili zapodeni preko Neve zadnji ostanki sovjetskih sil, ki so prekorčile reko.

Skupine nemških vojnih letal so včeraj nadaljevale bombe napade na angleška letalska oporišča na Malti. Opazili so obširne požare na vzletiščih in letališč. V letalskih bojih nad otokom so nemški lovci sestrelili tri angleška letala, dve nadaljnji letali pa so sestrelile posadke bojnih letal.

Iz angleških letalskih skupin, ki so včeraj podelili in pa ponoči napadali letališča na Malti, kamor so v zaporednih valovih prihajali nad ci-

nizozemski obali, so nemški lovci brez lastnih izgub sestrelili pet sovražnih letal.

Pri dnevnih nadlegovalnih napadih posameznih angleških letal na severno in severozahodno nemško področje je imelo prebivalstvo majhne izgube.

Nad Severnim in Vzhodnim morjem so bila ponoči sestreljena tri angleška letala. Nemška bojna letala so zadnjo noč z dobrim učinkom napadla neko pomembno pristaniško mesto v severnovzhodni Angliji.

Berlin, 12. oktobra. AS. Vojaški krogi pričakovajo, da je sovjetska obramba v severozahodnem Kavkazu in tudi na drugih odsekih v splošnem vedno elastična in nezadostnejša, da bi se lahko upirala zalehu napadajočih čet. Nemci napredujejo, čeprav so Rusi na boljšem, ker imajo širok in globoko utrjen obrambni pas in čeprav pošiljajo vedno nove ljudi in novo orožje v bitko. Nocojsnje novice potrjujejo, da so planinci zasedli nove višine v severozahodnem Kavkazu, kjer so namerali boljševiki mirno prezimovati. Tukaj so boji težavni, ker je zemljišče tako, da ni mogoče uporabljati tankov. Orožje, strelivo in živež morajo prenašati mule in vojski. Severozahodno od pristanišča Tuapse so nemški letalci napadli dva oklepna vlaka in ju iztirili, tako da bo neuporabna tudi ta proga, po kateri so se prevajali veliki oddelki sovjetskega vojaštva. V letalskih dvobojih so nemški lovci sestrelili 10 sovjetskih strojev. Na ostalih bojiščih se ni zgodilo nič posebnega.

Kopenhagen, 12. okt. AS. Danski prostovoljski zbor, ki je bil štiri tedne na dopustu na Danskem, bo jutri odpotoval na vzhodno bojišče.

Določila za praznovanje 20-letnice pohoda na Rim

Rim, 12. okt. AS. Uradni list fašistovske stranke prinaša naslednja določila za 20letnico pohoda na Rim.

Dne 25. oktobra bodo tovariši, ki jih določi državno vodstvo, in zvezni tajniki po vseh pokrajinah proslavljali zgodovinsko obljetnico. 28. oktobra ob 9 bodo zastave stranke v spremstvu oddelkov milice, skvadristov, mladine iz GIL-a ponesli iz liktorske palače in jih ob 10 izobesili na balkonu Beneške palače, kjer bodo ostale vse do 18. ure naslednjega dne. Stražo bodo imeli Ducejevi mušketirji.

Ob 10.30 bo odprta revolucijska razstava in sicer v navzočnosti kvadrumviror revolucije, članov velikega fašistovskega sveta, vlade, državnega vodstva, zastopstva sansepoleristov, oddelkov ranjencev in pohabljenec iz revolucije, skvadristov, ki so sodelovali pri pohodu na Rim, bojovniških združenj in vojaških oddelkov, oddelkov GIL-a in GIL-a. Odprli bodo nove dvorane, posvečene boju proti masonom, boju proti Judom in sedanjji vojni. Na sedežu razstave bodo ustanovili središče za proučevanje zgodovine fašizma. Tja bo treba spraviti vse listine, zapise in publikacije, ki bi pomagale ustvariti stalno središče za preučevanje zgodovine fašizma.

Dopolndne bodo položili lovorjeve vence v kapelici padlih in liktorski palači, na oltar padlih fašistov na Kapitolu, v zaobljubno kapelo v Veranu ter v svetišče milice.

Ob 12 bo tajnik stranke v spremstvu narodnega vodstva in v spremstvu sirot fašistov, padlih za revolucijo, izročil Duceju v Beneški palači izkaznico stranke št. 1, obnovljeno za XXI. leto ter mu bo dal prikaz o silah stranke in od nje odvisnih ustanov po stanju 28. okt.

Po vsej Italiji se bodo zastopstva vladnih organizacij udeležila verske slovesnosti v spomin padlim za revolucijo in domovino.

Ob 12 bodo zvezni tajniki v spremstvu zveznega vodstva in krajevnega fašija, predsednikov bojovniških organizacij in poveljnikov vojaških oddelkov, podpoveljnikov GIL-a, zastopstva skvadristov, pohabljenec in bojovnikov šli v vojašnice k najvišji tamošnji vojaški osebnosti ter ji prinesli pozdrav črnih rajc oboroženim silam, ki so ob zori tretjega desetletja revolucije hrabro zaposlene po vseh bojiščih. Pri spomenikih padlim za revolucijo

svetno ministrstvo. Omenjeni zakon uvaža tudi državni svet, ki je neposredno odvisen od Poglavnika ter ga vodi državni protonotar, ki opravlja tudi poše čuvarka državnega pečata. Vodstvo javnega reda in varnosti prevzema v nekoliko spremenjeni obliki notranje ministrstvo. Novi zakon o preureditvi hrvaške vlade preveva v bistvu nabelo, da bodi državna uprava hitrejša, cenejša ter bolj centralizirana.

Stalin odpravil politične komisarje

Vpliv novega vojnega komisarja, ki je leta 1937 obsodil Tuhačevskega na smrt

Trieste, 12. oktobra. »Il Piccolo« prinaša naslednje zanimivo poročilo iz Stockholma: Moskovski radio je sporočil, da so s Stalinovim odlokom odpravljeno iz sovjetske vojske politični komisarji vseh stopenj. Poveljstvo nad vojsko bodo imeli edino vojski. Stalinov odlok ima dolg uvod, v katerem so obrazloženi vzroki, ki so prisilili sovjetske voditelje vsakemu častniku ob strani političnega komisarja, ki ga je imel nadzorovati in mu zapovedati. Politični komisarji da so bili uvedeni v sovjetsko armado v času revolucije, ko mnogi oficirji, prežeti z zastarelimi idejami, niso imeli zaupanja v boljševiški režim. Zdaj so politični komisarji odpravljani, »ker so sovjetski uspehi in sovjetske zmage na vseh bojiščih dokazali moč in

bodo imeli stražo oddelki pohabljenecv in ranjencev iz revolucije, skvadristov in fašistov izpred pohoda, oboroženih sil, milice, GIL-a in GIL-a.

29. oktobra bo poročilo državnega sveta fašistovske stranke, zveznih podpoveljnikov GIL-a in zaupnik ženskih fašijev, tajnikov pokrajinskih fašistovskih sindikalnih zvez in dostojanstvenikov rimskega fašija. Sodelovali bodo tudi člani velikega fašistovskega sveta in vlade.

Sedeži stranknih organizacij ter javna poslopja bodo 28. oktobra v zastavah. Za tiste, ki so vpisani v stranko in njene organizacije, je določena navadna uniforma.

Čile in Argentina protestirata

Rim, 12. okt. AS. Govor Summerja Wellesa je izzval upravičene in ogorčene proteste v državah Čile in Argentine. Zato sta vladi obeh držav ogorčeno protestirali v Washingtonu.

Po Stalinovem ultimatu

Ankara, 12. okt. AS. »Ulus« piše o mednarodnem položaju, v katerem se nahaja Anglija po Stalinovem ultimatu za sprožitve drugega bojišča. Angleški narod je glede tega vprašanja globoko razdeljen. Protikomunistični krogi nasprotujejo prevlečenemu pošiljanju pomoči v Rusijo, pa se tudi obotavljajo, ker se jim poskus sprožitve drugega bojišča zdi še preveč tvegan. List zaključuje, da bo Stalinov ultimatus prazen, ker je zima pred vrati. S poslabšanjem vremenskih razmer Angleži in Amerikanci ne bodo mogli pošiljati Sovjetom nikake pomoči, če tudi bi hoteli.

Evropa ne bo stradala

Berlin, 12. okt. AS. Državni podtajnik v ministrstvu za prehrano Backe je imel pred 20.000 kmeti v Celovcu velik govor, v katerem je dejal, da je po zaslugi neutrdiraljšega dela nemškega kmeta tudi za četrto vojno leto rešeno vprašanje prehrane. Govornik je nato razložil, da bodo za prihodnje leto posejana velikanska ukrajinska polja in obdelana kakor v normalnem času. Ta neizmerna pokrajina bo takrat postala resnična žitnica Evrope. Državni podtajnik je nato govoril o velikih nalogah, h katerim so danes nemški kmetijski poklicani v vzhodnih pokrajinah, ki so jih zasedle osne armade in zagotovile, da bo uresničenje teh velikanskih načrtov zadalo milostni udarec sovražnim sanjam, sestradati Evropo.

Val draginje v Turčiji

Dunaj, 12. okt. AS. »Neues Wiener Tagblatt« prinaša poročilo svojega dopisnika iz Ankare, ki pravi, da turški tisk zadnje dni odločno nastopa proti stalni draginji in zahteva odločen nastop vlade. Turčija se nahaja pred najvažnejšim vprašanjem svojega gospodarskega življenja, to je pred vprašanjem ustalitve cen. Odkar je novi govorni minister odpravil nadzorstvo nad razdeljevanjem in cenami, so cene strahovito porasle ne samo uvoženemu in luksuznemu blagu, marveč tudi najnujnejšim živilom. Nastaja torej vprašanje pravičnega razmerja med plačami in cenami, zlasti ker so dohodki širokih ljudskih plasti padli pod eksistenčni minimum. Z ozirom na to je soditi, da je poskus novega trgovskega ministra propadel. Cene nekaterih najnujnejših življenjskih potrebščin so narasle za 80 do 100 % od lanskega leta. Moka se lahko dobi le še na črni borzi po 4 marke kilogram in zato se ni čuditi, če se stalno zahteva povišanje plač in mezd. Nekatera povišanja praktično nič ne pomenijo, ker so se cene še bolj povišale. Zato se vlada trdno upira povišanju plač, kajti povišanje plač bi povzročilo še večji porast cen, brez ozira na to, da bi državni proračun povišanja plač ne prenesel.

Tri predstave Dopolavora

Ljubljana, 12. oktobra.

Pokrajinski Dopolavoro v Ljubljani v polnem obsegu nadaljuje započeto delo. V soboto in nedeljo je priredil tri predstave za člane in Oboroženo Silo.

Vse tri predstave je dajala potujoča umetniška skupina »Fiori del Sud« (Rože z juga), ki jo je najelo predsedništvo O. N. D. v Rimu. Družba potuje po vsej Italiji in prireja predstave in koncerte izključno za Dopolavoro. Potovala je tudi po Dalmaciji in Hrvaški, kjer je prav tako razveseljevala članstvo in pripadnike Oborožene Sile.

Umetnostna družba »Fiori del Sud« je sestavljena iz znanih umetnic in umetnikov ter nudi s svojimi izbranimi sporedi mnogo razvedrila in zabave. Znan je orkester pod vodstvom izkušene taktirke mojstra Leonide. Nadalje sodelujejo gđ. Rina Fiorini, in poje v turinskem radiu, dunajske violinske virtuozinje gđ. Babby Pleskov ter druge igralke in igralci, med njimi g. Memorena s svojim »sinčkom« ter pevec Albanesi.

Izbrani spored je obsegal več uspešnih točk. Koncert je izvajal nekaj priljubljenih komadov,

vmee pa so nastopili solistka Fiorini, ki je z uspehom zapela priljubljene pesmi, prav tako pevec Albanesi in končno violinistka Pleskov. Gledaleci so vsako točko posebej nagradili s ploskanjem. Za dobro voljo je poskrbel komik Memorena s svojim »sinčkom« Gigginom, ki je s humorjem poskrbel za obilico zdravega smeha. Tudi ta točka je bila nagajena z živahnim ploskanjem. Gledaleci so zapustili Pokrajinski sedež Dopolavora najboljše razpoloženi, kar je ponoven dokaz, kako potrebni so delavci in manj premožni sloji, ki se morajo preživljati s težjim delom, odpočitka in razvedrila.

Kakor rečeno, je Dopolavoro priredil tri predstave. Prva je bila v soboto zvečer za pripadnike Oborožene Sile, druga v nedeljo ob 15.30 za elovenske člane, uslužbenice in uradnike ter njihove družine, in v nedeljo za italijanske člane in častnike. Vse tri predstave so zelo dobro uspele. Nedeljska večerna predstava je bila dopolnjena s še nekaterimi točkami, ki so prav tako uspele.

Nocoj ob pol šestih bo četrta predstava družbe »Fiori del Sud« in sicer za pripadnike Oborožene Sile, tako častnike kakor vojske. Spored bo razširjen in sodeloval tudi koncert. Vse tri predstave so bile brezplačne.

Pravda ljubljanskega gledališča pred 100 leti

Zaščita leposlovnih del je prav za prav še mlada stvar. V prejšnjih stoletjih so bili, kot je znano, pisatelji brez varstva in so jih brezvestni založniki in gledališki ravnatelji na vso moč izrabljali. Tako se je tudi moglo zgoditi, da so Shakespearejeva dela, še ko je bil živ, krožila v različnih zmrcavjenih izdajah okoli, ki zanje Shakespeare nikoli ni dal svojega dovoljenja in ki so njih izkupicek dali razni založniki in žep. Tako je bilo tudi mogoče, da se je obesila na knjigo Defoejevega »Robinsona« divja knjižetrška špekulacija, ki se je nanjo takoj vrgla tolpa barantačev, ki je knjigo brez pisateljevega dovoljenja ponatiskovala, jo tja v en dan prenevala in ponarejala. Tako je to svetovno delo, ki vsebuje v originalu resno, versko-filozofsko ozadje in je bilo zasnovano kot poučno čtivo za odrasle, prišlo na knjižni trg kot mnogo čitana povest za otroke. Knjiga je izšla v toliko izdajah, da so vsi založniki obogateli, pisatelj sam pa ni imel od tega sleparskega poslovanja prav nobene koristi.

Še od daleč pa ni imelo tako žalostnih posledic izzemanje pisateljev, ki ga je pred sto leti zagrešil neki ravnatelj ljubljanskega gledališča. V tistih dneh je bil dramatik Friderik Halm (ki es je s pravim imenom nazival Elius Freiherr von Münch-Bellinghause) »slovstvena zvezda«, čeprav ne povsem upravičeno. Halm spada k tisti vrsti epigonov klasikov, ki so skušali s peterostopnimi jambi posnemati svoja vzora Goetheja in Schillerja, ne da bi ju niti od daleč dosegali v oblikovanju značajev in prikazovanju dejanj. Vendar je Halm s svojimi dramami, zlasti z »Grizeldom« in »Sinom divjine« in z »Borilem iz Ravanee« dosegel pri tedanjem malo kritičnem občinstvu velikanske uspehe, ki so nekaj časa začetniku celo slavo njegovega mnogo večjega »dobrnika« Grillparzerja in je postal kot naslednik Heinricha Laubeja ravnatelj dunajskega dvornega gledališča, ki je bilo takrat na glasu najboljšega gledališča sveta.

Ravnatelj ljubljanskega gledališča (1842 do 1844) Gustav Ebell se je takrat, da bi občinstvu posebej ustregel, odločil, da izvede vprav nasilno dejanje. Konec januarja 1842 je dunajsko dvorno gledališče z velikim uspehom uprizorilo Halmovega »Sina divjine«. Ker vleče na Dunaju, bo vleklo tudi v Ljubljani, si je mislil Ebell, in je dramo kar dal na spored. Da bi ne bilo treba plačati taniem, pa ravnatelj pisatelja niti ni vprašal za dovoljenje uprizoritve.

Ravnatelj es ni varal: dne 15. in 23. oktobra 1842 so igrali to dramo in gledališče je bilo do zadnjega kotička napolnjeno, dasi ali — ker — je vsebina te igre vprav dvomljive vrednosti. (Igra »Sin divjine« je skozi in skozi srednje vrednosti, polna nerensčnosti glede motivov in glede na oblikovanje značajev pa je brez vsake duševne poglobitve. Dejanje se dogaja v dobi najmanj pregledne predzgodovinske dobe okrog leta 500 pred Kr. r. in sicer v Massaliji — sedanjem Marseillesu — sto let nato, ko so to grško kolonijo Fokejci ustanovili. Jedro tega izmišljenega dejanja je plesniva ljubzenska zgodba med Partenijo, hčerjo orožnega kovača Mirona, in Massalijo in mladim, ognjevitim Ingomarjem, načelnikom tolpe roparskih barbarov, ki je taborila pred Massalijo. Nekega dne je izven mesta tolpa starega Mirona zgrabila in odvedla. Partenija, ki ne more izplačati zahtevane odkupnine, steče v divjino, da bi se sama ponudila kot odškodnina. In glej! — ondi najde tolpo. »Na levi odrskega stredi,

šča« je napisano kot opazka za režiserja, »spi Ingomar pod drevesom, na čigar deblu mu slonita meč in ščit.« Ujeti Miron, ki naj bi tolpi služil kot kovač orožja, pa tudi sedi zraven. Ingomar, ki se pravkar zbudi, ves ganjen posluša Partenijino ponudbo. Kakor je videti, spada navzlic temu, da je ukazal rop kovača, k tistim divjakom, ki so »splemenitega srca« in ki imajo v starejšem leposlovju tolikanj usodno vlogo. Njegov sklep je storjen. Mirona izpusti, odpove se svoji tolpi in odide v ljubljeno Partenijo v mesto kjer vstopi v očkovno delavnico kot vajenec. Hočejo ga priznati kot domaćina mesta Marseillesa, če bi se dal na razpolago kot vohun zoper svoje prejšnje tovariše. Toda Ingomar to določno odkloni in ker je tako plemenit, je tudi ogorčen zaradi tega. Dramatični zapletljaj se že kar nevarno poostri. Ingomar že sklene, da se vrne k svojim. A v poslednjem hipu se pojavita dva bandita z zeleno vejico sprave, in vse se konča v splošno zadovoljstvo.)

To je torej zares »kič« prve vrste. Toda ljubljansko občinstvo iz leta 1842 je navdušeno ploskalo — to pa je bil tudi glavni namen uprizoritve.

A kaj je sledilo? Čez nekaj tednov nato je dobila ljubljanska vlada pisanje gospoda barona Münch-Bellinghausena, kjer se ta kot avtor igre pritožuje, češ da je gledališko ravnateljstvo v Ljubljani (pa tudi v Celovcu) brez njegovega dovoljenja uprizorilo njegovo, še ne tiskano dramo »Sin divjine«. Hkrati prosi, sklicujoč se na razglas dvorne pisarne z dne 15. maja 1841, št. 14.977, ki se ukvarja s tovrstnimi pregreškami zoper avtorsko pravo, da se mu naj izplačajo taničnine in da mu naj sporočijo, ali naj tozadevno izplačilo zahteva od politične oblasti ali pa od civilnega sodišča.



Sovjetski tanki na železniških vagonih, ki so jih zaplenile italijanske čete na ruskem bojišču

Predstave za Oboroženo Silo

Pokrajinski Dopolavoro nadaljuje s svojim udejstvovanjem v prid Oboroženi Sili. Razen vsakodnevnih kinematografskih predstav po raznih krajih pokrajine je te dni nudil s pomočjo »Družbe za razne umetnosti« »Fiori del Sud« v Logatcu, na Rakeku in v Ljubljani.

Predstav so se povsod udeležili častniki, podčastniki in vojniki, ki so dobesedno napolnili posamezne dvorane.

V Ljubljani je v prostorni dvorani Dopolavora bila tudi ločena predstava za častnike in italijanske Dopolavoriste.

Povsod so umetniki, zlasti pa orkester, dosegli pomemben uspeh.

Gubernij se je obrnil najprej na c. kr. finančno prokuraturo v Ljubljani, da bi izvedel za njeno mnenje. Finančni prokurator dr. Debelak je izrazil mnenje, da je ta zadeva politični postopek, ker je bila uprizoritev brez avtorjevega dovoljenja prekršitev dvornega razglasa. Ker pa ni več mogoče zaseči vseh prejemkov tiste predstave, mora politična oblast naknadno izterjati te prejemke.

Nasprotno pa je gubernijski svetnik vitez pl. Kreuzberg v svojem uradnem listu z dne 24. decembra izrazil mnenje, da je literarna lastnina le zasebnopravno značajna, da je torej ne štiti politična oblast, ampak je zavarovana le na pravni način.

Sredi teh sporov o varstvu leposlovne lastnine se je zgodilo nekaj povsem čudovitega in po današnjem pojmovanju prava zares komaj razumljivega: čeprav je že potekalo pravno postopanje o svojevoljnem prekršku ljubljanskega gledališkega ravnatelja, pa je ravnatelj Ebell dal za 26. december to dramo na spored. In kar je bilo še bolj čudno: guverner baron Weingarten, ki mu je bil brez dvoma znan ta spor, je dovolil uprizoritev — s pretezo, da morajo vstopnice zaseči. In zares je čez nekaj dni zatem poročal Urher, ljubljanski ravnatelj policiji, deželni vlad, da je čisti dohodek predstave »Sin divjine«, ki so jo uprizorili prejšnji večer, to je 119 goldinarjev in 34 krajcarjev, v njegovih rokah »na razpolago višji oblasti«. To poročilo je referent vitez pl. Kreuzberg sporočil guberniju na seji 10. januarja 1843. Ker je gubernij odklonil, da bi se vmešaval v to zadevo, se je vsa stvar položila »k uradnim spisom«.

Uboji baron Münch-Bellinghausen pa je zvedel šele mnogo kasneje in sicer po neki dunajski umetniški in glasbeni založbi, ki je, Bog ve kako, izvedela za to zadevo, da ljubljanski gubernij noče v tej zadevi nič ukreniti. Torej je moral ubrati pač druge strune, če je hotel doseči svoje pravice, oziroma svoj honorar, ker je spoznal, da je borba za avtorske pravice pač neplodna.

Kako se je stvar nadalje razvila, ni mogoče dognati iz listin, ki so nam na razpolago. Dozdeva se, da se je zadeva končala s poravnavo. Ker se je pa ljubljansko gledališko ravnateljstvo zavzelo, da je pravica, oziroma nepravica na njegovi strani, je bilo pač tako, da poravnava ni bila baš ugodna za pisatelja.

V vsako hišo »Slovenca«!

Jožef Löbel

Povest o insulinu

Vse, kar po novem diši, že vnaprej in nagonso odklanjajo, večina izmed njih, zlasti v mešarski stroki, so bogati, zato jih pač ne bo posebno mikalo, da bi se trgali za take malenkosti.

Lažje bo pridobiti pomočnike, učence in klavce za tak uboren postranski zaslužek.

Sicer pa: čemu neki je pa prav za prav povsod toli priljubljena tetka?

Gospa Huwe se je torej o priložnosti pomenila s tem ali onim slantom, zdaj je temu stisnila smotko v roko, zdaj onemu kakšen groš, in s to svojo taktiko je žela od dne do dne rastoč uspeh. Spočetka je lahko poslala profesorju le prav poredko, samo tu pa tam po eno trebušno svinako, polagoma se je to število dvignilo in ni trajalo dolgo, ko je imel toliko teh organov, kolikor si jih je le želel. Tetkin družabnik — ali, če on ni utegnil, njegova žena — je zajahal vsako jutro kolo in prinesel material še popolnoma svež in gorak profesorju v bolnišnico na »Zajžo gojlova«.

V njegovem laboratoriju je oživel, a delo je bilo mnogo napornije, ker je novi način dobave svinak rodil tudi nove probleme. Zdaj, ko niso več »doma kralje«, to se pravi, ko niso bili več kunej in psi dobavitelji pankreasov, so je pač potrebna potreba po novem načinu predelave, zakaj le preveč pokvarljivo meso je bilo treba ohraniti sveže in v takem stanju, da bo predelava mogoča še nekoliko časa po klanju. Najprej si je profesor izmislil, da bi pri prenosu svinak uporabljali tekoči zrak, ki jamči za takojšnje in brezpogojno prenehanje slehernega kisanja in slehernega gnitja. Ta misel je bila izvrstna! Toda kmalu se je pokazalo, da zrak samo tedaj nič ne stane, če je plinast; tekoči zrak stane žalibog cel kup denarja! In takihle izdatkov si učenjak, ki zajema iz svojega žepa, pač ne more dolgo privoščiti. Iskal je torej dalje in se spomnil: sveže, skozi mesni mlinček iztisnjene trebušne svinavke je potresel s ceneno Glauberjevo soljo; tako pripravljeno mešanico je lahko poslej hranil poljubno dolgo brez bojazni, da bi se mu razkrojila.

Torej se je po tolikih ovirah vendarle prikazal resilni pristani! Zlez je imel zdaj na razpolago, kolikor jih je le mogel želeti, vseh vrst in velikosti; način, da lahko čes predelave po želji sam določi, je tudi našel. Od vsega začetka znanstvenega raziskovanja ni bil profesor nikoli tako blizu svojemu cilju — česa naj si še želi?

Kjer sede golobi, tja še drugi prilete; to je stara stvar. Po tem načelu je prišla, zdaj, ko ni bila več tako hudo potrebna, seveda še pomoč od zunaj! Ravnatelj neke velike in mogočne tovarne se je na lepem zazdelo, da je že zaradi ugleda svoje družbe dolžan pomagati pri raziskovanju toli novega in svojstvenega področja znanosti. Prizidal je profesorju k bolnišnici poseben laboratorij in najel tekega znamenitega kemika, učenca slavne Nobelovega nagradenja Willstätterja. Ta doktor Camillo Reuter, po rodu Luksemburžan, obdarjen s posebno iznajdljivostjo, ki je bila za sedastvo uspešnega in hkrati neškodljivega preparata neobhodno potrebna, naj bi postal raziskovalcu poživovalen pomagač.

Zdaj se mora vse, vse še obrniti! Sijoč od sreče je pripovedoval profesor Zuelzer svojemu prijatelju doktorju Wellerju, da se bo, če videz ne vara, do prišlo zdaj na debelo, da so po sedmih suhih letih vendar že napočila debela. Danes mu je mešarica dobavila sto kg pankreasov, celih sto kg, celi pravi stot svežega materiala — njemu, ki je moral dotlej gospodariti z decigrami!

To neznanosko množino so izrezali iz konjskih trupel. Podjetna trdka je namreč na Vzhodnem Pruskem kupila celo čredo konj, ki jih je bila vojaška oblast »spoznala za nesposobne«. Živali je prepeljala v Berlin in jih nagnala v hleve »Osrednjih staj«. Tamkaj so bile torej zmerom pri roki, če bo kdo potreboval njihovih žlez.

Nekaj teh konj so zaklali takoj po prihodu in poslali material v predelavo; stvar se bo torej zdaj prvič vršila tako na debelo.

Profesor in dr. Reuter, zdravnik in kemik, sta se kakor za stavo z enako vneto lotila novega dela. Zakaj, kar igralo je v njima, ko sva videla pred seboj tako ogromno množino žlez — kar cel stot! Metode pridobivanja so bile že preizkušene in spopolnjene in samo še nekaj malega je bilo treba urediti — a prav to ni bilo nebiesteno: preparatu je bilo treba določiti zanesljivo »mero«.

Pri vsakem zdravlju je seveda treba vedeti, kakšen obrok gre bolniku. Prav tako kakor je natančno določeno, da ima toliko in toliko miligramov morflja takšen in takšen učinek, je bilo treba določiti mero za učinek pankreasovega soka. Med tem ko ima določena množina morflja zmerom enak učinek, se pa pri organskih sokih to ne da kar po teži določiti: ta utegne imeti več, oni manj odločilne snovi. Potrebno je bilo torej določiti vsakemu ekstraktu njegovo mero, dognati preizkušnjo njegove učinkovitosti.

(Dalje.)

KULTURNI OBZORNIK

Pogovor s pisateljem »Goričanca« Stankom Kociprom



Pred tedni je izšel v založbi Ljudske knjigarnice v zbirki Naša knjiga izvirni roman (str. 372) slovenskega pisatelja Stanka Kocipra, ki je vzbudil splošno pozornost. S to povestjo stopa nov slovenski pisatelj pred javnost in reči moramo, da z velikim uspehom. Takoj s tem svojim prvim prvencom nas je navdla s prepričanjem, da nam je v njem dozor veliki in zdrav pisateljski talent, epik

Prlekije in njenih lepot ter njenega notranjega zdravja. S tem svojim romanom je ovekovečil slovenskega prejšnjega grunartarja, lastnika vinograde, ki živi vse svoje življenje v senci vinske trte in trepetu zanj ob nevihtah ter se znoji za njen sladki zlahtni sok. Tako podobe te pokrajine in tega človeka nam ni dal še nihče v slovenski književnosti. Zato čutimo potrebo, da tega novega pisatelja ki je bil doslej le malo poznan, predstavimo širšemu občinstvu z njegovimi besedami.

Na svetega Petra in Pavla dan sva sedela pri kupi jeruzalemskega in govorila o njegovem romanu, katerega zamisel in rast sem spremljal od vsega početka. Ugibala sva o njegovem uspehu v bližnjih mesecih. Kocipra je prav tedaj diplomiral na pravni fakulteti ter tudi položil glavni

rigoroz. Napor pri pisanju romana kakor tudi študij za izpite ga je resnično izmučil, in tako se je tiste dni pripravljaj, da gre na počitnice. Ker sem bil prepričan, da bo roman izšel prej, kakor pa se bo on povrnil, sem vrtal vanj s svojimi vprašanji in on mi je živahno — kakršnen je že 23 letni fant! — razodeval svojo literarno pot:

»Doma sem od sv. Miklavža v Prlekiji pod Kajžarjem. V petem razredu ljudske šole sem napisal pesem »Materič«. Istočasno sem dramatičiral pesem »Pegam in Lambergar«, ki smo jo hoteli s sosednimi otroci v naši sobi doma igrati, pa je seveda nismo, ker smo se vedno prej med sabo sregali. Potem v gimnaziji so me prijeli druge muhe: v četrti šoli sem hotel postati misionar. Doma pri sv. Miklavžu sem ustanovil otroško zvezo za Afriko in napisal igrice »Marja pomaga«, ki je sedaj nekje — v košu pri Klaverjev družbi, kamor sem jo poslal v objavo. To igro smo tudi igrali in je bila moja prva režija, ki se je pozneje ponovila za nekaj desetlet drugih iger in vlog po naših ljudskih odrih. Ko smo na misijonskem dnevu igrali to mojo igro, sem imel tudi prvi govor in mežnar mi je rekel: »Čeh, dobro boš pridigal! In sem postal res — kakor so pravili — dober pridigar na — nečestvitih shodih po Prlekiji, na mogoče sto sestankih in shodih. Taka je pot podeželskega akademika, da ga ljudje prej spoznajo kot govornika in agitatorja kot literata, ker sem kot govornik nastopal v javnosti, literaturo sem pa uganjal na skrivaj in zase.«

Literat sem postal nekako v peti šoli, ko mi je vrtec tiskal — na platnicah prvo pesem »Pomlad«, katero sem mu poslal pod psevdonimom — pomislil! — Luciusius! Potem sem se poskušal v dramatičiranju raznih povesti, ker sem — kot vsak naš pravi slovenski študent — nekako živel na naših prosvetnih odrih. Kaj kmalu sem namreč zaslužil v sebi nagnjenja k dramskemu izživljanju. Od pete šole naprej sem tudi pod raznimi izmišljenimi imeni deloval v Mentorju. Taka imena so bila: Kajžarski, Stanko in mogoče še kakšna,

ki se jih trenutno ne spominjam. Delal sem v prozi, kajti vezani besedi sem dal kaj kmalu slovo, razen če omenim zbirko rim iz pete šole, ki sem jo posvetil nekemu prijatelju-sošolcu.

V osmi šoli pa bi že kmalu stopil na pravi gledališki oder v Mariboru. Maturanti na klasični gimnaziji bi hoteli za slovo od gimnazije nekaj zaigrati v gledališču. Za ta namen sem tedaj prenaradil konec »Jatenovega« »Doma«, ki ga pa nismo igrali. Naš profesor dr. Frane Sušnik me je namreč kmalu spoznal na pravi strani ter me nagovarjal, naj napišem kaj svojega, izvirnega, s čemer bi se maturantje vse bolj postavili. Tako sem napisal dramo »Svitanje«, pa sem z njo zamudil rok in ni bilo časa: vsega me je zaposlilo učenje, če sem hotel biti mature prost. Tako sem končal dramo, ki sem jo kljub temu pisal, šele tik pred koncem leta in je bilo za igranje že prepozno. Abiturienti so komaj čakali, da so se razleteli po svojih domovih. To je tista drama, katere rokopis leži sedaj nekje pri Tebi in sem Ti jo prinesel kot »bruce« pokazati in si me pohvaliti zanjo, tiskati je pa nisi hotel, ker da je preveč — čapkovska, dišeča po »beli bolezni«, viziji v bližnje bodočnosti toneče človečnosti. Tako sem končal svojo srednješolsko pot in stal sem na razpotju v življenje — z dramo v žepu.

Samo Tebi povem, da so me tedaj vabili k filmu, k Ufi, kjer so mi obetali bodočnost kot igralca, pa sem se umaknil platnu — v Ljubljano. Izvolil sem si pravico in pozabil na književnost. Zajelo me je učenje, pa tudi delo, ki sem ga že omenil: pot od odrca do odrca, od tribune do tribune, od dvorane do dvorane, navduševanje in prigovarjanje, za kar so me tedaj vedno radi »porabili«. Pa tudi sicer me je vlelo — v politiko, saj sem sanjal o — politični šoli. Zato sem se naučil nekaj evropskih jezikov, kar mi sedaj prav hodi. Če veš to mojo pot, boš razumel tudi mojo dramo »Zasad«, prvo mojo samostojno knjigo, ki ni bila pisana za slovensko literarno javnost, temveč je samo eden mojih takratnih govorov, postavljen v

odrsko obliko. Tako sem po čudnem ovinku spet prišel k pisanju. Oder me potem ni izpustil.

Glavno za ljudske odre sem pisal potem dramo o duhovniku, ki ga lažno klevetajo in si jo Ti tiskal v Domu in svetu lanskega leta. Nekaj takega je bilo za naše odre potrebno. Kakšne komedije so bile z njo v ljubljanski drami, sam veš in je najbolje, da jih ne pogrevam. Tako se je zgodilo, da je doživela krstno predstavo v Zagrebu, kjer so jo igrali tam naseljeni Slovenci.

V povsem drugo plat pa me je vrgla sedanja vojna. Izgubil sem domo, ločil so me od matere in — tedaj sem šele začel ceniti to, kar sem izgubil. In v tem razpoloženju je nastala po Tvoji pobudi — hvala Ti! — »zemlja se se je potegnila« in roman »Goričanca«. S črtilo »Zemlja se se potegnila«, ki sem jo na Tvojo prošnjo napisal za Slovenčev koledar, pa si jo prihranil za Dom in svet, sem se lotil proze. In ko si jo dobil v roke, si me naganjal na daljšo povest in — nastal je »Goričanca«. Pisal sem ga od srede oktobra 1941 do konca februarja 1942. Po božiču sem jo pisal že v Ljubljani, v podstrešni kuhinji, kjer so ropotale pokrovice in je dišala čebula in prisojen »ajnpren«. Tako mi je vojna pomogla, da sem našel samega sebe in svoj večni predmet: Zemljo, mojo sončno Prlekijo, od Boga samega naše žgane gorice! Kakor jih sam ljubim, tako jih ljubijo moji junaki. Edino mater svojo — mučenici se še doslej nisem imel prilike oddolžiti. Bogu se priporočam, da mi da tudi to napisati, prav po geslu, ki ga je napisal že Cankar: Bog, domovina, mati!

Toliko Ti povem o sebi, pa še to je preveč. Vedno se namreč držim tega, da o sebi čim manj govorim, zato pa toliko več — delaj! Ne glej nazaj, kaj si naredil, temveč si zavijaj rokave in glej, da primeš za novo delo! Tako nekako je rekel Krek in to drži. Pokaži, kaj si naredil: samo to bo govorilo zate, ne pa tvoje besede. Zato tudi ne morem govoriti o bodočnosti, kakor me sprajšuješ. Načrte imam, velike načrte, toda — kdaj

Množice so žalovale za pokojnim Kukovičem

Ljubljana, 12. oktobra.

Težko je bilo pri srcu vsakemu izmed tisočev pogrebecev, ki so v soboto ob 4 popoldne spremljali pokojnega, tako tragično padlega komisarja Kazimirja Kukoviča na njegovi zadnji zemeljski poti. Saj se je sleherni zavedal, kako blagega, plodnega človeka pokopavamo. Brdlo je bilo pogrebem ob misli na to mlado, cvetočo in tako upov polno življenje, ki je padlo pod krogami zločincev. Kazimirja Kukoviča je moral v resnici vzljubiti vsakdo, kdor ga je dobro poznal in teh ni bilo malo, sovražil pa ga je tisti, ki sovražijo sploh vse, kar je dobro in pošteno. Ogronoma množica ljudstva iz vseh stanov in slojev, od najvišjih predstavnikov oblasti, do zadnje skromne delavske žene in otroka, vse to je v soboto ponovno dokazalo splošno priljubljenost, ki jo je Kukovič v življenju užival, ne da bi morda sam vedel za to. Številni kropilci, ki so pred pogrebom hodili h krsti s truplom pokojnika, so že poprej jasno dokazali, kako drag jim je bil vrli pokojnik in kako obsojajo zločin komunistov.

Ko so krsto s truplom prenesli iz kapelice sv. Nikolaja, so cerkvene obrede vprilo množice pogrebecev opravili oo. frančiškani. Nato se je razvil proti pokopališču sv. Križa veličasten žalni sprevod, kateremu na čelu so nosili križ in črno zastavo, nato pa so stražniki nosili dolgo vrsto krasnih vencev in mnogo cvetja. Sledila je četa vojakov, skupina uradnikov Kr. kvesture in četa policijskih, stražnikov.

Za duhovščino in krsto so šli nato najprej sorodniki, med temi žalujoča vdova. Množici,

ki je stala najprej v špalirju, nato pa se priključila sprevodu, so se krčila srca ob pogledu na žalujočo pokopnikovo vdovo, ki je z zločinskimi streli izgubila svojega srčno dobrega sorodnika ter nad vse blagega očeta sinčka.

V velikem številu dostojanstvenikov so šli najprej Ekske. Visoki komisar Emilio Grazioli, dalje poveljnik armadnega zbora Ekske, general Mario Robotti, general luogotenente Montagna in Zvezni podpoveljnik Capurso, ki je zastopal službeno odsotnega Zveznega tajnika, ljubljanski kvestor Ravelli in vicekvestor Ferrante, državni tožilec g. Branko Goslar, vsi s pripadajočimi uradniki, in močno zastopstvo sodišča. Presenetila je velika množica prijateljev, akademikov in akademskih starešin, dalje mnogo inteligence, zlasti pa naravnost ogromna množica ljudi iz delovnih slojev, delavcev, obrtnikov, sploh ljudi, katerim je Kukovič v razmerno kratkem času svojega službovanja napravil neštete usluge in ki so ga vsi radi imeli. Veličasten in dolg sprevod je zaključil oddelek policijske straže.

Nad svežim grobom je iz srca privrela množica molitev za dušo pokojnega Kazimirja, ki je padel nedolžen in ničesar kriv in kateremu je Večni že oddelil nadzemsko plačilo. Med ihtenjem tisočev, so padle grude prsti na krsto tega blagega, sedaj že tako pogrešanega moža.

Dragi Kazimir Kukovič, še dolgo bo živel spomin na Te, na Tvojo čisto dušo in na Tvojo plemenito življenje, ki je moralo tako nenadno uginiti! Svetla bo ta spomin na Te in nikoli te ne bomo pozabili!

Obnovitvena dela pri novomeški kapitelski cerkvi

Glavna osuševalna dela pri kapitelski cerkvi se bližajo k koncu. Globoki prezračevalni jaški so že prekriti z betonskimi ploščami, med katere so vložene plošče iz umetnega kamna. Vsaka ima po štiri odprtine za prezračevanje. V te so vložene bakrene mrežice. Ker je stena cerkvenega prezbiterja prebita na treh krajih v višini katkega pol metra nad kriptinim tlakom, kroži zrak nemoteno skozi odprtine in jaške ter osuše žividovje. Vлага, katere se je v žividovju nabralo toliko, da je spremenila vso apneno malto v navadno blato — saj so bila na nekaterih mestih prav v zidu cela zbirališča vode — je sedaj izhlapela in žividovje se je v žgoči vročini letošnjega poletja zelo izsušilo. Zaradi temeljitega prezračevanja in stalnega kroženja zraka skozi zidne odprtine in prezračevalne jaške ter zaradi izvršene drenaže, ki bo najmanjšo vlogo takoj odvajala, se bo žividovje v kratkem času popolnoma osušilo in bo s tem varnost cerkvenega prezbiterja popolnoma zagotovljena. To lahko mirne duše povemo vsem onim, ki menijo, da brez katarana in asfalta ni mogoča osušitev in izolacija, in ki so v strahu, da osušitev kakor je izvršena, ne bo prida in se bo žividovje prej ali slej razveznilo. Betonske plošče prezračevalnih jaškov bodo v kratkem zakrite z zemljo, katere bo posejana s travo. Vidne bodo le one plošče z vdolano ventilacijo.

Trenutno se vršijo nujno potrebna nivelacijska dela okoli cerkve. Velike množine izkopane zemlje, ki so nagromadene zlasti na severni strani in za cerkvijo, bo treba pravilno zravnati. Zaradi tega bo nujno potrebno dozidati škarko, katere se končuje za prezbitrijem, ter jo potegniti v loku ob kanoniškem vrtu do nekdanjega obrambnega stolpa, ki stoji poleg prošnje. V ta prostor bo izravnana vsa odvisna zemlja. S tem bo urejena okoli cerkve lepa ravna ploščad, ki bo obsejana s travico, po njej pa bo speljana v prilični oddaljenosti od cerkve blizu dva metra široka pot, s katere bo vsakomur omogočen prost pogled na

mogočno starinsko zidanje prezbiterja. Izvršen je že tudi odkop zemlje na južni strani cerkve in ob zakristiji. Tu je bilo odkopane približno 40 do 60 cm zemlje. Do sedaj zasuti in s travo zarasteni deli prezbiterja zlasti zokla in opornikov so se pokazali, in cerkev je kar zrasla v višino. Pri teh delih so našli na desnem voglu zakristije na kaka dva kvadratna metra velik, masiven, kamenit, poseben vogelni temelj. To je popolnoma razumljivo, kajti ta del zidanja bi bil moral nositi ogromno težo, če bi bil dozidan. Na tem mestu je bil namreč mišljen zvonic, ki bi bil po vsem videzu in sklepanju po tako močnih temeljih mogočen in zelo visok. (Primerjaj cerkev v St. Rupertu.) V ta zvonic bi vodile polzaste stopnice, katere se v levem kotu zakristije že resnično prične in teko do cerkvenega podstrešja. Te stopnice bi bile vedlane v poseben okrogel stolp, ki bi se bil dvigal do vrha. Začetek tega stolpa je dobro viden v zakristiji, in v prostoru pod zakristijo. Sedanji vhod v kripto (božji grob) je le zasilen. Prvotno je bilo tu okno, katerega so pozneje preuredili v vhod in dozidali pod njim nerodne stopnice, da je bilo mogoče priti v kripto tudi z zunanje strani. Pravi vhod v kripto pa je pod sedanjimi stopnicami, ki peljejo v zakristijo. Je pa zazidan, vendar je dobro viden in delno že odprt v prostoru pod zakristijo. Drugi vhod v kripto iz cerkve je bil že tudi narejen, vendar pa kasneje zazidan, kajti ko se je moralo zidanje

Ljubljanska megla ima tudi svoje dobre strani

Ljubljana, oktobra.

Sedaj sredi meseca oktobra, je čuti iz ust Ljubljančanov mnogo pritožb čez ljubljansko meglo, ki res vsako jutro pokriva mesto in okolice. Pogosto se pripeti, da človek niti dvajset korakov daleč ne vidi. Pa vendar so te pritožbe, kakor so že običajne in stereotipne, deloma neupravičene. Megla v Ljubljani je namreč zdrava, nikomur ne škoduje in tudi kakih prehladov, influenc in podobnih bolezni, zvezanih z vlažnim vremenom, megla ne povzroča. Ljubljansko mesto je res izredno izpostavljeno megli, ker pač to zahteva njegova zemljepisna lega — saj je Ljubljana tako rekoč na dnu Ljubljanske kotline in v neposredni bližini Barje — toda umrljivost v našem mestu je kaj majhna, kar dokazuje, da Ljubljančanom megla prav nič ne škoduje. Tudi starostna meja umrljivosti se vedno bolj viša. Zanimivo je le to, da je megla v mestu bolj pogosta in dalj traja, kakor na Barju, ki jo povzroča. Kdor pride recimo v dopoldanski urah z Barja, se mora večkrat začuditi, kako to, da je na Barju megla že izginila, v mestu pa še leži. Res je, da se megla v mestu manj opazi, ker smo pač med hišami, vendar je Barje odprta ravan, kjer vetrovi kmalu preprihajo meglo, kar je v mestu samem težje.

Se eno dragoceno lastnost ima megla: ka-

cerkve ustaviti, so staro ladjo in novi prezbitrij le za silo zvezali. Tako je nastala lomljena črta cerkve, ki seveda ni dovoljevala omenjenega vohoda. Ta vhod je na mestu, kjer danes stoji šmarčni oltar, torej vzporedno z onim pod prižnico. Odkrili so omenjeni vhod ob priliki, ko so čistili stene kripe ometa. Pri kasnejši ureditvi cerkve bo zopet odprt prej omenjeni zazidani vhod v kripto. Arhitekt inž. Mušič, ki je naredil načrte za vsa sedanja dela pri cerkvi, je v svojih osnutkih za popolno restavracijo cerkve predvidel na mestu, kjer so danes stopnice, ki vodijo v zakristijo, krasen arhitektonski zamisek za vhod v zakristijo, kakor tudi za vhod v kripto.

Poglavje zase pa bo notranja ureditev cerkve, oziroma prezbiterja. Vse stene bo treba očistiti beleže in sedanje slikarje, posebno pa še rebra. Ako se bodo pri tem odkrile, kar je vsekakor mogoče, kakke freske, bodo te restavrirane, ako pa ne, bo vsa notranjščina preslikana v enotnem tonu, rebra pa bodo ostala v svoji naravni barvi. Da bo v takem okolju sedanjí veliki oltar popolnoma nemogoč, kar je pravzaprav že tudi danes, je jasno. Treba bo postaviti oltar, ki bo vsestransko v skladu z notranjščino in vsem svojstvom cerkve, oltar, ki bo dovolj lep in bogat okvir za največjo umetnino, ki je cerkev premore, za Tintorettovega sv. Miklavža. Upajmo, da bo tudi to nekoč mogoče urediti.

Dejstvo je, da so pri cerkvi l. 1940 započeta dela dobila danes zelo velik razmah. Vsa osuševalna dela bi ne imela nikakega pomena, ako bi z drugimi deli ne uredili na cerkveni strehi žlebov. Znano novomeško kleparsko podjetje Agnič že obeša žlebove, ki so pri osuševanju eden glavnih pogojev. Vsa druga dela pa je prevzelo stavbeno podjetje Martin Hočevar. Cerkev bo s temi deli zavarovana pred propadanjem, poleg tega pa bo tudi pridobila v lepotnem oziru, kar tudi ni brez pomena. Da je do teh del sploh prišlo, gre v prvi vrsti zahvala Novomeščanu, pomočniku konzervatorja, g. Jožetu Gregoriču, ki je kot strokovnjak spoznal kvarni vpliv vlage in prvi postavil na pristojnih mestih svojo besedo za ohranjanje in restavracijo kapitelske cerkve, ter zainteresiral javnost za to. Novomeščani vedno bolj spoznavajo svojo cerkev in se zavedajo, da je ta cerkev pravzaprav njihov največji in najlepši kulturni spomenik, katerega je treba za vsako ceno obvarovati. Zaradi tega tudi radi nekaj žrtvujejo. Vendar s tega mesta naprošamo vso novomeško javnost, zlasti še starše, naj na ta svoj spomenik res tudi pazijo. Zalostno, toda resnično je, da je nekdo — najbolj verjetno so bili to otroci — pokvaril in razbil dve izmed komaj vloženi bakreni mrežice na prezračevalni plošči. Te mrežice so precej drage, kdo naj nosi stroške? Naj bi starši poučili svoje otroke, da to ni prav. Nikar ne bomo takli, da bi se o nas govorilo, da v Novem mestu ni mogoče ničesar narediti, ne da bi bilo takoj pokvarjeno in uničeno.

Upamo, da bodo Novomeščani tudi to našo prošnjo upoštevali. Gotovo pa bodo upoštevali tudi finančno potrebo ter bodo priskočili svoji cerkvi na pomoč, kakor so to vedno radevolje storili. — gler.

Komunizem je mednarodno zločinstvo. Naša človečanska in narodna dolžnost je, da ga zatiramo z vsemi silami in vsemi sredstvi.

dar leži nad vrtovi in polji, ne pade slana. Sedaj je za slano prav nevaren čas in marsikateri mali pridelovalec se je boji. Po vrtovih se že razvija motovilce, endivija in podobne koristne rastline. Ako bi padla slana, bi vse to zelenje poparila in tudi uničila. Bodimo torej veseli, da imamo v Ljubljani vsako jutro meglo; tudi če je na videz neprijetna, pa je le koristna. Sedaj so v najbližnjem cvetju še vedno naše drage prijateljice, jesenske cvetlice. Krasne dalije, krizanteme, astre in slične cvetlice zalijšajo sedaj vrtove in domove. Vseh teh bi bilo takoj konec, ko bi padla slana. Zlasti krizanteme in dalije so izredno občutljive za slano, medtem, ko so astre nekoliko bolj odporne. Tudi gmetno bi slana mnogo škodovala malim ljudem, ki si pač ne bodo mogli ob Vseh svetih kupovati za drag denar cvetlice pri poklicnih vrtnarjih, da bi okrasili grobove svojih rajnih. Poklicni vrtnarji bodo pač kljub slani imeli dovolj cvetja, saj ga goje v pokritih greдах, toda to cvetje za marsikoga ne bi bilo dosegljivo, ako pade slana. Torej je upravičena želja marsikatega ljubitelja cvetlic in spostovalca svojih rajnih, naj bi megla še dalje vsako jutro pokrivala Ljubljansko polje in s tem naše vrtove, vsaj do Vseh svetih. Ljubljanske megla je torej tudi koristna in nima popolnoma prav tisti, ki zabavlja čez njo!

Gospodarstvo

Vedno večja posejana površina v Italiji

Nedavno je medministrski odbor za cene obravnava vprašanje povečanja kmetijske proizvodnje v Italiji. Sklenjeno je bilo zvišati obstoječo premije za obdelavo nove zemlje in državni prispevek k cenam od 1.850 na 2.500 milijonov lir v letu 1942, kar naj bi predvsem prišlo v korist kmetovalstvu v južni Italiji. Pšenica posejana s površino je znašala v vsej Italiji okoli 5.1 milij. ha, pa se je že lani znatno povečala, letos pa še bolj. Računajo v dveh letih pridobiti najmanj 450 tisoč hektarjev nove površine za pšenico, tako da bi bilo skupno s pšenico posejano 5.75 milij. ha. V istem obsegu naj bi se povečala tudi posejana površina za koruzo, oves, rž in ječmen. Pri rži hočejo stremeti predvsem za tem, da bi se posejana površina zmanjšala. Poleg tega nameravajo pospeševati razširjenje posevkov industrijskih rastlin vseh vrst, predvsem pa sladkorne pese. Nadalje hočejo povečati za stotisoče hektarjev tudi vse druge posejane površine, da bi se prehranjevalna baza čimbolj povečala.

Konvencija o preprečitvi dvojnega obdavčenja med Italijo in Hrvaško

Dne 27. oktobra 1941 je bila sklenjena med Kraljevino Italijo in Neodvisno Hrvaško Državo konvencija za preprečevanje dvojnega obdavčanja z neposrednimi davki. Ta konvencija je bila odobrena z zakonom z dne 27. maja letos in je bila dne 8. avgusta 1942 objavljena v Uradnem listu v Rimu, dočim jo prinaša zdaj Službeni list za Ljubljansko pokrajino št. 81 z dne 10. oktobra letos. Ta konvencija karj velja za Ljubljansko pokrajino.

Valutna reforma v Braziliji

Pretekle dni je bil uveden v Braziliji osemndevni bančni moratorij, vendar ne zaradi kakršnih razmer na polju denarnih zavodov; temveč zaradi valutne reforme. Brazilska valuta enota je milreis (to je množina, dočim se ena sama enota imenuje milreis, 1000 milreis so 1 conto). Konec leta 1926 je bila vsebina zlata za milreis določena na 5,6764 decigrama zlata. Leta 1927 je bila vsa devizna trgovina v Braziliji monopolizirana in je bil v letu 1939 določen odkupni tečaj za vse devize na podlagi 16.500 milreis za 1 severnoameriški dolar.

V smislu nove valutne reforme bo denarna enota »cruzeiro«, kar je sorodno besedi krajcar, katerega poznamo še iz avstrijskih časov, ko je bil valuta enota goldinar, razdeljen na 100 krajcarjev, to je bilo do leta 1900.

Dne 1. novembra bo vpeljana nova valutna enota cruzeiro, ki bo razdeljen na 100 centavos, t. j. centezimov, t. j. stotink. Kovani denar bo za 1, 2, 5, 10, 20 in 50 stotink, dočim se bodo bankovci glasili na 100, 200, 500, 1000 in 10000 cruzeirov. S tem bo dejanska valutna enota ostala ista, samo v celoti bo porabljen pri njej decimalni sestav. Računajo tudi, da bo vrednost nove valute določena v stalnem razmerju s severnoameriškim dolarjem. Obtok denarja znaša trenutno v Braziliji okoli 8.5 milijard mileisov.

Obisk madžarskih industrijcev v Italiji. Te dni bo prišla iz Budimpešte v Italijo večja delegacija madžarskih industrijcev, ki se sestala z delegacijo italijanskih industrijcev ter obravnavala številna vprašanja medsebojne izmenjave in sodelovanja, da bi se promet med Italijo in Madžarsko čimbolj povečal.

Racioniranje kruha in mleka v Švici. Dne 9. oktobra je švicarska zvezna vlada uvedla prodajo kruha in mleka na karte.

Bolgarska industrijska proizvodnja je od januarja do junija letos narasla od 121,3 na 207,9 (podlaga indeksa je proizvodnja v letih 1934—1935 kot 100). Lan je znašal januarja indeks 139,2, junija 193,9. Skupni indeks za prvih 6 mesecev je znašal 158,3, dočim je v prvi polovici lani znašal 149,9, kar pomeni torej povečanje bolgarske industrijske proizvodnje za 3,6 %.

Svedske izgube ladij. Po poročilu agencije Stefani je Švedska v prvih treh letih vojne izgubila 154 trgovskih ladij s 418.566 tonami, kar predstavlja vrednost 300 milij. kron. Človeških žrtev je bilo pri potopitvah 983. V prejšnji svetovni vojni je Švedska izgubila 280 ladij z 291 tisoč tonami. Vrednots teh ladij je znašala 221 milijonov kron, dočim je bilo človeških žrtev pri potopitvah 794.

Uvoz elektivnih dolarjev v Zedinjene države je prepevadan, je sporočil ameriški poslanik v Lizboni.

Življenjski stroški v Egiptu so narasli od avgusta leta 1939. za 70 %. Ti podatki pa veljajo za konec aprila in so danes življenjski stroški še gotovo večji.

Kulturni drobci

Cerkveni Glasbenik, št. 9—10. — Dr. Anton Dolinar nadaljuje svoj Pregled slovenske cerkvene glasbe (XIII. poglavje — oznaka Foersterjevega dela ter pogled na književno prilogo Cerkvenega Glasbenika — v dobi Foersterjevega urejevanja. — Stanko Premrl priobčuje imenik najstarejših Cecilijancev pri nas v spomin 65 letnice Cecilijanskega društva za ljubljansko škofijo. — Vinko Lavrič priobčuje, tudi zanimiv dokument iz tega časa (iz l. 1860—1864), namreč Klinarjeva »Pravila pevskih društev v ljubljanskem semenišču. Karel Klinar, skladatelj »Slepac«, je bil dober skladatelj in odlični pevovodja, pa tudi pevski organizator, saj je že okrog l. 1850 pripravil ta pravila, pa je šele 15 let za njim bilo ustanovljeno »Cecilijansko društvo« ter 30 let za njim »Cecilijanski krožek ljubljanskih bogoslovcev. Spada tako med pripravljalce cerkvenoglasbenega gibanja pri nas.

— Stanko Premrl je napisal nekrolog prof. Gregorju Kreku kot glasbeniku ter podal njegovo oceno. — Adolf Gröbming nadaljuje s svojimi poglavji iz fiziologije in fonetike ter daje zvezo navodila, kako naj se izgovarjajo posamezni glasovi pri petju. — Na zadnjih straneh so podatki o društvenem življenju, ocene novih cerkvenih skladb ter nekrologi cecilijancev (n. pr. prof. J. Kamnikar v Osijeku in drugi) ter osebne vesti iz glasbenega življenja. To pot glasbene priloge ni.



Trček Janez, cerkovnik iz Butanjeve pri St. Joštu, ubit od partizanov dne 4. avgusta 1942.

Demšar Janez iz Butanjeve pri Sv. Joštu, ubit od partizanov dne 4. avgusta 1942.

jih bom dovršil in kje? O njih govoriti je danes nesmisel. Važno je samo eno: Ostati zvest zemlji in materi svoji, to je — naukom, ki mi jih je dajala, ko sem bil majhen! To je sila, ki mi sili pero v roke! Po počitnicah, ko se bodo zopet začele šole in bom skušal skup spraviti še ono, kar mi je ostalo, ti bom ob svidenju razgrnil podobno naše Prlekije, da Ti bo šla do srca. Samo to hočem in to bi rad!

Tako mi je govoril takrat, ko sva se z jeruzalemlčanom, plodom dela njegovih ljubljenskih gorčancev in viničarjev, poslavljala v mislih na knjigo, ki se je tedaj postavljala. Sedaj pa je knjiga že izšla, visoke šole se začnajo in mladi doktorand, ki si je med počitnicami nabral gotovo novih vtisov, se bo povrnil — zopet k — delu za svoj poklic, ki naj mu bo — pisateljevanje!

Fátima v Ljubljani

Minulo zimo so na vseh večjih odrih v Italiji igrali znanega irskega dramatika žaloigro »Elektri se spodobijo žalovanje« (Il lutto s'addice ad Elettra). Ta Elektra je hči naših dni, iz Freudovih psihanalitskih nagonov brezen porojena spletakarica-zločinka, ki prestrašenemu gledalcu brez sleherne kršćanske besede dopoveduje, da življenje brez kršćanstva ni sposobno in vredno življenja. Elektri se spodobijo žalovanje, pokora, zadoščevanje.

To je z drugimi besedami razodela Marija trem portugalskim pastirčkom v Fátimi, 130 km severno od Lizbone, desetletni Luciji, devetletnemu Franek in njegovi sestrici Jacinti, ki je imela komaj sedem let. Prikazala se jim je med prvo svetovno vojno leta 1917. Prvič dne 13. maja, nato pa do oktobra vsakega 13. dne v mesecu. Naročila jim je, naj vztrajno in prav pobožno molijo sveti rožni vence za pomirjenje sveta, naj Bogu doprinesejo žrtve in radi sprejemajo trpljenje, ki jim ga bo pošiljal, in sicer v spravo za neštivilne grehe, s katerimi ljudje žalijo božje veličastvo, za

spreobrnjenje grešnikov in v zadoščanje brezmadežnemu Marijinemu srcu za kletev in druge žalitve.

»Hm!« bo skomignil prosvelljenec, »verska blaznost ali vsaj halucinacije, subjektivne vizije, čutne prevare!«

Lucijina mati gre še dalje: hčerko pretepe in vse tri pastirčke ozmerja z lažnjivci. Skof pa opazuje, preučuje in čaka trinajst let, preden izjavi v pastirškem listu, »da so vidjenja otrok v dolinici Iria dne 13. maja in vsakega 13. do oktobra 1917 verodostojna.«

»V onem času je Jezus spregovoril: »Slavim te, Oče, Gospod nebes in zemlje, da si prikril to modrim in razodel malim. Da, Oče; zakaj tako ti je bilo všeč« (Mat 11, 25, 26).

Kar je nesrametnega na svetu, si je Bog izvolil, da bi osramotil modre, in kar je slabotnega na svetu, si je Bog izvolil, da bi osramotil, kar je močnega; in izvolil si je Bog, kar je na svetu preprostega in zaničevanega, to, kar ni nič, da uniči to, kar je, da se noben človek ne bo hvalil pred njim« (1 Kor 1, 27—29).

26. maja 1911, šest mesecev po revoluciji, ki je Portugalski vsilila zloglasni prostozidarski režim, je izjavil pravosodni minister Alfonso Costa na seji vseh framsanskih lož, da bo katoličanstvo zatrto v dobi dveh rodov.

Zato ni čudno, da se je g. Artur Oliveira Santos, uremski župan in zagrižen framsan, zaročil zoper fatimski čudež in ga na vsak način hotel spraviti s sveta. Strogo je zasliševal otroke, zaprl jih v občinsko ječo in jim zagrozil, da jih potope v kotel vrelega olja. Liberalni listi so se razpisovali s smešnim neukega ljudstva, ki naseda takim možganskim utvaram in namernim prevaram.

To je približno isto, kar pripoveduje Victor Hugo v čudoviti pesmi »Vest«. Tubalkajn, oče kovačev, je sezidal veliko, nadčloveško mesto. Ko je delal, so njegovi bratje preganjali sinove Enosa in pobožnega Seta; kogar so prijeli, so mu oči

staknili, zvečer so pa metali pšice v zvezde. Mesto je bilo videti kakor pekliški grad; na vrata pa so v dolbli »Bogu vstop prepovedani!« (Défense à Dieu d'entrer).

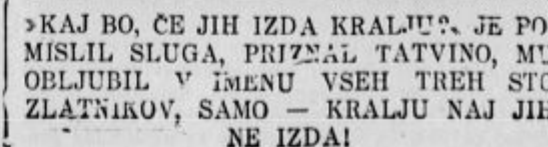
Trinajsti oktober 1917. Kakor da je mogočna iskra šnila v globine duše, ali da je mogočen val nadnaravnega spoznanja, hopenja in navdušenja pretresal narod prav do korenin. Od vsepovedi so se ljudje dvignili in napotili v Fátimo: kmetje in meščani, verni in zagriženi, znanstveniki in mornarji, ribiči in časniki... kakor plaz, ki se je utrgal v gori... nad 70 tisoč ljudi in vsi so strme gledali čudo, ki ga je bila Marija napovedala preprostim pastirjem.

Seveda če si stakneš oči, še streljaš pšice v zvezde in si zapíšeš na čelo: »Bogu vstop prepovedan«, potem ti je Fatima povest za brezbožne žene in razumeš tiste prijatelje resnice, ki so prvo Marijino kapelico v Fátimi z bombami poglani v zrak, kakor da je resnica hči dinamita.

Takih pa, ki Bogu niso prepovedali vstopa, poroma v Fatimo vsako leto več ko milijon. »Ljudska duša čuti navzočnost nadnaravnega, se mu voljno uklanja, prepušča in izraža svoja nezadržana čustva — s solzami. Jokajo tudi možje, duhovniki in škofom se leskečejo solze v oči... In tako je ob vsakem romanju.«

Fatimska pastirčka Francek in Jacinta, ki ju je Marija izbrala za glasnike verskega in naravnega preroda Portugalske, sta kmalu po onih dogodkih umrli. Lucija pa je v red sester Dorotejk v Twyu. Kako živi? Najrajši prebira evangelij, Hojo za Kristusom, sv. Malo Terezijo ter sv. Janeza Berhmansa, ki sta tudi tako silno ljubila skritost in majhnost. V duhu je še vedno vsa v Fátimi. Posebno 13. v mesecu je najbolj goreča romarica »za spravo brezmadežnemu Srcu Marijinemu; za grešnike, za sv. očeta, za duhovnike, za domovino.

Vzemite torej v roko pravkar natisnjeno knjigo doktorja Srečka Zamjena Fátima Mladinska za-



Tekač Pantarkes v borbi z nadutim voznikom

Da se je oni mladee, ki je v nepretrganem teku prinesel v Atene poročilo o maratonski bitki, mrtve zgrudil na trgu, ko je naznanil zmago, je vzrok tale:

Še je divjala bitka pri perzijskih ladjah, na katere se je bil sovražnik zatekel. Ravan, preko katere so ga bili potisnili, je bila pokrita z mrtveci, a tudi Kallimachos je pri ladjah že padel. Tedaj je moral eden izmed plemiških dečkov, ki so prišli v spremstvu grških bojarov na vojno, pred poveljnika. Nenadoma je zaslišal svoje ime, kako ga kličejo v hrumu vojnih vrst.

»Pantarkes!« so klicali.

»Pantarkes, k poveljnikom! K poveljnikom morate!«

In njegov vzgojitelj, neki suženj iz Tesalije, ga je dregnil in rekel: »Ali ne slišiš? In prijel ga je za roko in ga vodil v lahkem teku brž nazaj k strategom, ki so šli pred skupino mladecev in strežnikov, sledeč počasi boju.

Aristides se je ravno prepiral z voji tisoč Platejev in jim očital, da so prišli prepozno k Atenam, ko je bila zmaga že skoraj odločena. Tudi Miltiades jim je povedal svoje. Pesnik Aischilos pa je stal ob strani in gledal lepega mladeca, ki je tekel preko ravni k poveljnikom in so mu vihrali zlati kodri. Tudi ko je stal Pantarkes že pred strategji, so se še vedno prepirali s Plateji, dokler se ni obrnil Miltiades, pogledal dečka in rekel:

»Nič ne bomo poslali jezdecov, Pantarkes, temveč imej ti, ker je zmaga tako velika, kot najplemenitejši med dečki čast, da sporočiš domov zmago po starem svetem običaju: v teku. Očete tvojih očetov so bili bogovi in matere tvojih mater so bile kraljice. Vreden si torej, da preneseš vest o zmagi. Teci!«

Pantarkes, ki ni imel več ko šestnajst ali sedemnajst let, je bil še nekoliko neokreten v družbi. Prvi trenutek je obstal in ni vedel, kaj naj odgovori na to odlikovanje, za katero bi ga vsi drugi efebji zavidali, poveljniki so pa tudi že zopet sledili poteku bitke.

»Naprej!« mu je tedaj šepnil Tesalec. »Kaj se ne ganeš?« In pripoginil se do tal bojarom, ga je suženj povlekel za roko. »Nenavadna čast te je doletela,« mu je šepetal, »in komu moraš biti hvaležen za to, če ne meni, ki sem tvoj učitelj v teku!«

Pantarkes se je nejevolno smehljaj in ga pogledal.

»Kaj se smehljaš?« ga je nahnulil vzgojitelj, ko sta se bila že nekoliko oddaljila od skupine poveljnikov. »Vrzi obleko s sebe in naprej! Jaz bom tekel poleg tebe!«

Tako govoreč je strgal z njega obleko, nato si je vlomil v leskovem grmu dolgo šibo, jo osušil, švignil z njo nagega mladea po plečih in ukazal: »Teci!«

In sta začela teči in Tesalec je mladea neprestano opominjal, kako naj teče, kako mora dihati in še marsikaj. Vse to je delal, ker ga je prevzela čast, ki so jo izkazali njegovemu mladcu. Pantarkes pa se je samo smejal in svetoval suženju, naj toliko ne klepeče, ker bi sicer sam prišel ob sapo. Tesalec mu je zato zakričal, naj pazi le na svoje dihanje. In tako sta tekla in za njima je tonilo bojno hrumenje.

Ob vzhodu Pentelika sta brzela vkreber preko višin, kjer so stali ljudje in gledali v nižino, bi li mogli razločiti, kdo je bliže zmagi, njihovi ali sovražniki. In so kričali in spraševali tudi tekača. Suženj, ki je med tekom v goro zaradi starosti omagal, ni Pantarka več dohajal in ko sta bila že na slemenu, je komaj še dihal, dal nečisto navodil in zaostal. Pantarkes pa je tekel z lahki nogami preko senožit, polnih poljskega cvetja, preprečenega s pajčevino, brzelo preko polj, skozi vinograde vkreber in nizdol in pod jablanami in hruskami, ki so stale v vlažnem svetu. Z oljke je mimogrede odlomil sivolistno vejico — znamenje zmage. Z njo je mahal ljudem, ki jih je videl, in jim klical veselo vest, zakaj Tesalec, ki bi mu bil prepovedal, ni bil več zraven; kje je že bil!

Tako je brzelo v sončni popoldan, zlati lasje so mu vihrali, kakor olje se mu je lesketal znoj in droben prah se je nabiral na njegovi koži kakor na plečih rokoborcev.

Bil je že skoraj na pol poti in še vedno je tako lahko dihal, da je sklenil še hitreje teči, zakaj postal je nestrpen in se veselil, kako bo v mestu oznanil zmago in si mislil, kako bo. Krdece ljudi je teklo poleg njega in za njim. Bili so kmetje, dekleta, pastirji, lovci in tudi manjši podeželski plemiči, ki so hoteli vedeti, kako je potekla bitka. Na desno in levo so ga spraševali. Bilo je veselo prerivanje, nihče pa ni tekel pred njim, temveč so mu prepuščali sveto čast, za katero je bil izbran. Le pastirski psi so se lajajoč poganjali okoli krdeca.

Vrsta voz z atenskimi gospodi, hlapci in priljago, namenjenimi bežati v gorovje, so se ustavili in obrnili, ko so zaslišali veselo vest. Tedaj niso bili oddaljeni več ko eno uro od Aten. Z leve se je približal voz, v katerega sta bila vprežena dva močna belca. Za voznikom je bil neki Apollodoros, mlad človek, le nekoliko starejši ko Pantarkes. Ko so drugi odrinili v boj, ni odšel

z njimi. Trdil je, da mora odpeljati mater in sestri na varno v gorovje. Zdjaj je v hitrem diru pripopal njegov voz in zavil vstrice ob krdelu ljudi, ki so tekli.

»Kaj je novega?« je zaklical z voza, ko je spoznal Pantarka. Prevzetno vzravnan je stal na vozu, belca pa sta s srebrno žimo dolgih repov opletala po bokih, penec se grizla brzde in počasneje tekla ob hitečih.

»Zmagali smo,« je odvrnil Pantarkes, kakor je bil sporočil tudi že drugim.

Povedal mu je,

»Kam pa tečeš?« ga je potem vprašal. »V Atene? Čemu peš? Ne bi li hotel na moj voz?«

»Ne,« je odgovoril Pantarkes, »sveta je čast, ki me je doletela, da smem prenesti v teku vest o zmagi v Atene, in zato ne maram ne na konja, ne na voz.«

»A tako?« je menil Apollodoros in pomolčal ter pustil, da je voznik vozil nekaj časa poleg veselo skupine. Nato pa je sunil moža v hrbet in mu namignil, naj hitreje vozi.

»Zakaj si me prehitel?« je zaklical Pantarkes, ko je bil voz nenadoma pred njim.

»Ker mi je tako prav,« je odgovoril Apollodoros.

»Kam pa hočeš?« je vprašal Pantarkes.

»V mesto,« je povedal Apollodoros.

»V mesto? Toda pred menoj ne!«

»Zakaj ne?«

»Ker moram vest o zmagi prinesiti prvi jaz!« je zaklical Pantarkes.

»No, saj bom jaz z vozom prej tam in ti prihranim nadaljni trud.«

»Tega ne boš storil,« je vzkliznil Pantarkes, »samo jaz smem javiti zmago.«

»Da,« so vzklizali tudi drugi. »on je tekač in sam on sme prenesti vest o zmagi!«

»Tako?« je odvrnil Apollodoros, »to mi ne gre v glavo. Jaz bom prej tam kot on in zato bom sam sporočil zmago.«

»Ne boš je zakričal mladee.

»Zakaj ne, nisem li prav tako plemenit kakor ti? Nista li moja konja hitrejša kot so tvoje noge?«

In ob teh besedah in ob jeznem vzklizanju drugih je zopet sunil voznika v hrbet in mu ukazal: »Naprej!«

Voznik, ki je šele sedaj doumel, zakaj bi moral hitreje voziti, je odvrnil: »Gospod, to vendar ne sme!«

»Kaj ne sme!« je zakričal Apollodoros, »kaj bo tebi mar? Če ti ukažem voziti, moraš voziti!«

»Ne, gospod,« je odvrnil voznik, »pred tekačem ne bom vozil.«

»Tako?« je zarjul Apollodoros. »Ne? Ti nemara ne, a jaz bom, ti pes!«

In že je iztrgal bič iz rok vozniku in ga sunil z voza. Voznik je padel vznak na tla, Apollodoros pa je udaril po konjih, da sta brž prešla v dir. Nekaj onih, ki so tekli v skupini, so poskušali, da bi skočili na voz in zadržali Apollodoros, vendar zaman, ker je že oddrvel.

Divje so zakričali in brzeli za njim, Pantarkes pa je švignil kakor puščica ob konjih, ko sta se pognala, da bi ju zagrabila za ude.

»Strani!« je zarjul Apollodoros, a Pantarkes je že, visec ob desnem konju, iztrgal brzdo. Apollodoros je z bičem oplazil mladea, ki je odbrzel dalje proti mestu, nato pa pognal kljub zmedenim vajetim v dir.

Desnega konja pa ni mogel več brzdati in voz je zaostal za tekačem in ga je zanašalo zdaj sem, zdaj tja. Pantarkes je tekel, kar je mogel, Apollodoros pa za njim z neurejeno vprego in je klet, vsi drugi pa so daleč zaostali.

Mesto ni več daleč,« je mislil Pantarkes, drveč kakor vihar, za njim pa je ropotal in škripal voz. Nekaj časa ni več čutil, da je moral že od ranega jutra korakati, da se je nato udeležil

boja in da je končno ure in ure tekel. Ogorčenje zaradi Apollodora in bojazen, da ne bi bil ob čast, sta mu uhitrila noge, da je brzelo kot holmov in že se za zadnjim dvigala v žgočem poletnem popoldnevu nad mestom Akropola.

V pokrajini je drvelo ljudi, ki so bežali v mesto ali iskali zavetja izven njega. Tekalca, ki je drvel kakor blazen, in za njim podeželskega voznika so kriče izpraševali, kaj bi bilo.

Pantarku je lil pot kar v eurkih po vsem telesu. »Še pol ure zdržim,« si je mislil, toda ko se je začel svet proti Atenam nižati in se je hitro bližal voz in je kljub šumenju v ušesih slišal že prhanje konj in šviganje biča, s katerim je Apol-

lodoros opletal, se je vznemiril in je komaj še dihal. Boki so ga zaboleli, roke so opletele ob njih in ko je dihal, ga je bodilo ko z iglami.

Začutil je, da kmalu omaga, prekel je Apollodora in zaobljubil nebesom velik dar, če bi vendarle kot prvi prispel v mesto. Kri mu je vzklizela, črno se mu je delalo pred očmi in ko je končno pridrvel skozi mestna vrata in je bil voz tik za njim, je slišal križanje ljudi na ulici, po kateri je tekel, kakor ob šumenju slapu in skozi ognjeno meglo je videl trg, dokler ni prišel še nanj in zaklical: »Zmagali smo!«

Nato je omahnil in izdihnil, deset korakov za njim pa je bil voz.

SLOVENEČEVA KNJIŽNICA

SPOROČA:

novi izvirni JANEZA JALENOV roman

BOBRI

povest ljubljanskega barja iz dobe koliščarjev, je izšel večeraj. Bogato ga je oskrbel s slikami akad. kipar Franc Gorše. Zanimiv uvod je napisal pisatelj sam. Knjigi je pridejan tudi zemljevid ljubljanskega barja, kakor je bilo verjetno v tisti dobi, ko se povest godi. Knjiga obsega 254 strani ter stane za nenaročnike 9 lir. Dobi se pri upravi Slovenca in vseh knjižarnah

NEZNANI UCENEC

je eden najlepših ital. romanov iz Kristusove dobe. V zgodbah, ki so polne napetega dejana, nastopajo poleg neznane učenca, rimskega olemiča, in njegove izvoljenke Valerije tudi Poncij Pilat, Marija Magdalena, Juda Iskariot, Baraba i. dr. Knjiga obsega 286 str. in stane 8 lir. Kmalu izide: MIKLAVZ KURET:

VESELJA DOM

delo, v katerem so zbrane najraznovrstnejše družabne igre za »obo in dvorišče, za otroke in odrasle, za eno ali več oseb, od najpreprostejših do najstrožnejših. V delu so predvsem zbrane naše domače, pristno slovenske igre, pa tudi cela množica takih, ki se nadejo povsod na svetu. Delo je tako skrbno in izčrпно sestavljeno, da je gotovo eno najlepših tovrstnih svetovnih literatur. Igre pojasnuje čez 600 risb in vzorcev. — Ker je delo tako naraslo, bo razdeljeno v

tri knjige, ki bodo kljub temu precej obširne. Kdor se naroči na celotno knjižnico — 38 knjiž. celo leto — ih bo dobil po 6 lir, v pr. dan pa bodo seveda po 9 oziroma 10 lir. Za Miklavža bodo izšle TOMAZIČEVE

POHORSKE PRAVLJICE

60 slikam, pravljice so zrasle iz naše domače zemlje in imajo zato toliko več vrednosti za nas. V tisku je tudi že lepa povest

MAŠČEVANJE SVETE REKE

od zelo nadarjene pisateljice AINO KALLAS.

ZACARANI ROMAR

ukrajinskega pisatelja L.JESKOVA, ki je duhovit roman, tega mladega iznaiditelja

POTA IN ZAPREKE

godbe vaškega porednega Bučka, izvirno delo našega humorističnega pisatelja JOŽEIA VOVKA. Pripravljen imamo tudi že lepo delo italijanskega pisatelja Fogazzara: Pesnikova skrivnost, in Nicodemijevo Postruško. — Novi naročniki »Slovenčeve knjižnice« nai si dokupijo še janske knjige, kolikor in dokler so še na zalogu, da bo njihova domača knjižnica čim popolnejša. Izšlo je 25 zvezkov, večinoma po 5 lir. Pet števk je žal že poslo. — Slovenčeva knjižnica se naroča pri: Upravi Slovenca, Kopitarjevi ulici ali Ljudski knjižarni, Pred Skofijo

boja in da je končno ure in ure tekel. Ogorčenje zaradi Apollodora in bojazen, da ne bi bil ob čast, sta mu uhitrila noge, da je brzelo kot holmov in že se za zadnjim dvigala v žgočem poletnem popoldnevu nad mestom Akropola.

V pokrajini je drvelo ljudi, ki so bežali v mesto ali iskali zavetja izven njega. Tekalca, ki je drvel kakor blazen, in za njim podeželskega voznika so kriče izpraševali, kaj bi bilo.

Pantarku je lil pot kar v eurkih po vsem telesu. »Še pol ure zdržim,« si je mislil, toda ko se je začel svet proti Atenam nižati in se je hitro bližal voz in je kljub šumenju v ušesih slišal že prhanje konj in šviganje biča, s katerim je Apol-

Sport 40 podjetnih pri treh zelenih mizah

Ljubljana, 12. oktobra.

Včeraj je bila žegnanska nedelja. Ljudje, ki so bili po prijazni poti proti romarski cerkvi, so srečavali tudi gručo mladih fantov. Ti so opravili svojo versko dolžnost že bolj zgodaj in so hiteli, ko je v cerkvi zvonilo tja v zavodske prostore na Rakovniku.

Tam so se zbrali na turnirju namiznega tenisa, ki je bil prvotno namenjen predvsem neverificiranim igralcem, malone vsi naši najboljši prijatelji igre z malo žogo.

Tekmovanja se je udeležilo nad 40 fantov —

lodoros opletal, se je vznemiril in je komaj še dihal. Boki so ga zaboleli, roke so opletele ob njih in ko je dihal, ga je bodilo ko z iglami.

Začutil je, da kmalu omaga, prekel je Apollodora in zaobljubil nebesom velik dar, če bi vendarle kot prvi prispel v mesto. Kri mu je vzklizela, črno se mu je delalo pred očmi in ko je končno pridrvel skozi mestna vrata in je bil voz tik za njim, je slišal križanje ljudi na ulici, po kateri je tekel, kakor ob šumenju slapu in skozi ognjeno meglo je videl trg, dokler ni prišel še nanj in zaklical: »Zmagali smo!«

Nato je omahnil in izdihnil, deset korakov za njim pa je bil voz.



Sovražna patrulja, ki jo je na egiptovski fronti zajel italijanski oddelek.

Roger Durant:

Poročnik Vachoux postane kapitan

Povest iz Napoleonovega časa.

Leta že stanuje poročnik Vachoux v mali hišici v Saint-Piedu ob vzhodni Pirenejev. Nič ne ve, kaj se dogaja na svetu. Niti tega ne ve, da ni poročnik. Pri Lodiju mu je topovska krogla odtrgala obe nogi in eksplozija je povzročila, da je oslepel. Podporočnik Vachoux se je s svojo rejenko Marie Claire preselil v Saint Pied de Porte, kajti tu je življenje ceno. Tu in tam mu je Claire pripovedovala o zmagoslavjih malega korporala. Postal je prvi konzul in cesar. Ali se bo spomnil na stare sobojevnike pri Codiju?

Da, spomnil se je. Nekega dne prebere Marie Claire podporočniku Vachouxu cesarski ukaz, ki ga povišuje v poročnika in mu zvišuje pokojnino. Vachoux ne ve, da vse to ni res, da se je Marie Claire zlagala, da bi izpolnila njegovo hrepenenje po priznanju in plačilu. Ne slutí, da Marie Claire z ročnim delom zasluži njegovo povišano pokojnino, ne slutí, da mu je spravila skupaj in sešila nekaj, kar je čutil kot kaka poročniška uniforma, pa v resnici ni. On je poročnik Vachoux in vesel je hvaležnosti svojega cesarja, ki ni pozabil starih sobojevnikov pri Lodiju.

Z nekaj dni je poročnik Vachoux globoko razburjen. Marie Claire mu je povedala, da bo cesar prišel pregledat mesto. Napoleon potuje vzdolž španske meje, ker pripravlja vojni pohod proti Madridu. Poročnik Vachoux nima nobene možnosti, da bi se udeležil svečanosti ob sprejemu cesarja. Slep in brezgovi bo sedel v svoji mali

sobi in samo od daleč bo slišal grom pozdravnih strel in klicanje meščanov:

»Vive l'Empereur!« Naj živi cesar!«

Ob desetih dopoldne zadržal cesarjeva popotna kočija na vegasti, z okroglimi kamni tlakovani glavni trg mesta Saint Pied de Port. Njegov adjutant, kapitan de Marton, odpre kočijina vrata, posadka stoji strumno. Zamolklo ropotajo bobni. Zupan izjclja svoj pozdravni nagovor.

»Vive l'Empereur!« kriče saintpieddeportski meščani.

Cesar gre k skupini starih veteranov. »Vi ste bili pri Lodiju?«

»Da, Sire.«

»Hvala vam, tovariši.«

Cesar se obrne k županu. »So to vsi bojevniko od Lodija, ki stanujejo v vašem mestu?«

»Ne, veličanstvo, eden manjka: poročnik Vachoux.«

»Zakaj ni prišel?«

»Slep je in obe nogi mu manjkata, Sire.«

»Potem hočem iti jaz k njemu,« reče cesar.

»Pridite, Marton, obiskat grem svojega starega tovariša.«

»Vive l'Empereur!« kličejo meščani. Da, takšen je cesar. Nikogar ne pozabl.

Napoleon stoji v mali sobi in osupel gleda obleko podporočnika Vachouxja. To naj bo poročniška uniforma? Že hoče cesar nekaj reči, tedaj začuti na svoji roki dotik Marie Claire. Dekle mu nemo pokaže na vrata svoje sobice. V njenih očeh so solze. Napoleon ji z naglimi koraki sledi.

»Zakaj ta prevara?« strogo proraša.

Marie Claire mu uporno gleda v oči.

»Zanašal se je na hvaležnost vašega veličanstva,« pravi. »Tedad sem naredila jaz, cesar ni

storil cesar. Imenovala sem ga za poročnika. On tega ne ve.«

»Ste vi hči?« vpraša Napoleon.

»Ne,« reče Marie Claire. »Moji starši so mrtvi. On se je zavzel zame.«

»In kdo so bili vaši starši?«

Marie Claire molči.

»Vaše ime, Mademoiselle,« trdo reče cesar.

Tedad se dekle ponosno vzravna. »Margot de la Noire de Grande. Vaši orožniki so ustrelili mojega očeta na begu. Bil je Chouan.«

»Eden od tistih, ki so hoteli moje smrt,« počasi reče Napoleon. »Vi ste torej emigrantka, Mademoiselle?«

»Da.«

»In vi mislite, da bom jaz trpel to prevaro?« vpraša cesar. »Povedal bom sedaj Vachouxju, da ni poročnik.« Zaman ga Marie Claire poskuša zadržati.

»Vachoux,« reče Napoleon s čudno mehkim glasom, »stari tovariš od Lodija. Vi niste poročnik. To je bila pomota. Kapitan ste!«

Tedad se Vachoux v bolniškem vozičku na svojih dokolenskih štirih visoko povzpne.

»Vive l'Empereur!« zavpije. Težko pade njegovo telo naprej.

»Morton,« reče Napoleon, »poglejte, ali ...« Ne skonča stavka.

»Umrl je, veličanstvo. Veselje ga je usmrtilo.«

Tedad cesar počasi dvigne roko k dvoogelniku in salutira svojemu mrtvemu tovarišu.

»Morton,« reče Napoleon v vozu, »rad bi bil pri njegovem pogrebu. In ta Marie Claire — v resnici je ona Noir de la Grande. Posestva te družine so bila zasežena. Skrbite za to, da jih bo zopet dobila.«

Roma vodi - v ostalem tesni izidi

Zalet, s katerim so začeli pred tednom v Italiji z letošnjim nogometnim prvenstvom, je bil tudi večeraj na višku. Osem stadionov, v katerih so igrali klubi A divizije, je sprejelo ogromno število gledalcev. Roma in Livorno, ki sta zmagala dvakrat zapovrstje, sta se večeraj utaborila na vrhu razpredelnice. Za Romo je verjetno, da bo tam ostala, Livorno pa bo najbrže mesto neke nižje. Ali pa se je to moštvo nenadno tako okrepiło? Izključeno ni, zakaj zmaga nad Torinom je res presenetljiva!

Včerajšnji izidi v A diviziji so bili naslednji:

Florenza: Fiorentina—Triestina 2:2

Vicenza: Roma—Vicenza 2:1

Milan: Milano—Genova 0:0

Benetke: Venezia—Juventus 1:1

Torino: Livorno—Torino 2:1

Genova: Liguria—Ambrosiana 1:1

Bergamo: Atalanta—Bari 2:1

Rim: Lazio—Bologna 2:1

Kakor vidimo, povsod samo tesni izidi, le Bari je podlegel z razliko 2:0. Vretni red klubov po drugem kolu prvenstva: Roma in Livorno imata po štiri točke, Lazio, Ambrosiana, Genova po tri, Bologna, Atalanta, Bari, Juventus, Milano, Triestina po dve, Fiorentina, Venezia, Liguria po eno, Torino, Vicenza brez točk.

V B razredu so igrali takole: Alessandria: Alessandria—Napoli 0:0, Novara: Novara—Modena 0:0, Busto Arsizio: Pro Patria—Brescia 0:0, Pisa: Pisa—Anconitana 2:2, Pescara: Spezia—Pescara 3:0, Savona: Savona—Padova 1:1, Cremona: Cremonese — Mater 4:1, Udine: Udinese—Famulla 1:1, Siyena: Palermo: Juve—Siena 2:1.

V drugem ali B razredu vodi Cremonese s štirimi točkami, sledijo: Brescia, Pro Patria, Padova, Spezia, Napoli in Palermo s tremi, Novara, Alessandria, Pisa, Savona, Udinese z dvema, Anconitana, Faenza, Mater, Modena z eno, Siena in Pescara pa sta na repu in brez točk.

Hrvatska : Romunija 2:2

V Bukarešti je bila večeraj mednarodna nogometna tekma med Hrvati in Romuni. V prvem pol-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Miklova Zala



503

Davorin je odrinil predzno nevesto na stran ter rekel s svojim odločnim glasom: »Da, vse je res, kar govori ta beračica: Ti, ti sama si izdala mene, Zalko nesrečno in nas vse! Ti, in samo ti! Pasja hči! — Omamljeni so obstali Mirko in njegovi svatje in začudeno uprli oči v razburjenega berača, nekdanjega vojnika in prijatelja.



504

Tedaj so se prvi znašli svatje ter se vrgli na Davorina, ki je tako žalil njihovega ženina, še bolj pa nevesto Almiro. Planili so nanj ter ga začeli obdelavati z rokami in kazalo je, da bo nastal velik prepir. Vrgli so ga na tla, bili z nogami in pestmi, drugi pa so pograbili tujko in jo hoteli izteptati iz sohe. Pritepenka, ki je kriva vseh žalitev.



505

V tem hipu se pa ohrabri Mirko in reče odločno: »Stojte! Pustite na miru Davorina in beračico! Nihče naj se ju ne dotakne, tudi ti ne, Almira! Tu sem jaz gospodari! Te zapovedujoče besede so šele napravile močan vtis v vsej hiši. Vsa gneča okrog Davorina in tujke je prenehala, le še nekaj psok je padlo, potem pa je bil mir. Vsi so strmeli, kaj bo sedaj.

(Nadaljevanje s 5. strani)

času so vodili Hrvati z 1:2, potem pa so Romuni izenačili in končni izid je bil neodločen 2:2.

Glavno preizkušnjo za Bern je imela včeraj nemška nogometna reprezentanca v Stuttgartu. Nauk zadnje velike tekme s Švedsi je bil, da mora poskrbeti Herberger za udarnejši napad. Zaradi tega je poklical nove moče v prve vrste in sicer Monakovčane. Kandidati za nemško državno enajstorico so igrali proti Kickersu iz Stuttgarta in ga povzeli s 7:0. Najboljši v igri je bil Walter, ki je sam zabil tri gole, visoko nad drugimi pa je bil tudi Kupfer. Končna postava za mednarodno tekmo proti Švici — igrali jo bodo 18. t. m. v Bernu — še ni znana.

V berlinski športni palači so začeli v nedeljo z zimsko kolesarsko sezono. Galerije so bile polne, zanimanja nič koliko. V dirki na 50 km se je razvila napeta borba med Schindlerjem in Hofmanom, iz katere je izšel prvi kot zmagovalac. Poročila hvalijo tudi Italijana Bossija.

Prvi jesenski godni tek letošnje sezone je priredil SC Charlottenburg.

Znak podločnosti

Številna afriška plemena so še danes podložna raznim svojim poglavarjem, ki imajo nad njimi popolno oblast. Ti gospodarji in poglavarji pa potem za gotova plemena postavljajo še druge poglavarje. Da bi pa tudi tem, kakor ostalemu ljudstvu, pokazali, da so pravi poglavarji neomejeni gospodarji tudi nad njimi, no-voimenovane poglavarje pri ustoličenju pogladijo z nožnim palcem.

Trgovčeva vpludnost



Če želite gospa, vam dežnik lahko pošljem tudi na dom.

Il Collegio Italo Balbo - Rimini

accetta ragazzi sloveni età inferiore 14 anni per ogni ordine di studi. Chiedete programma. sprejema slovenske učence najnižje starosti 14 let za vse vrste študij. Zahtevajte navodila!

COLLEGI MASCHILI * MOŠKI ZAVODI

„B. DI RORAI“ - Via Silvestri 9 - ROVIGO
„G. PASCOLI“ - Viale Filopanti 10 - BOLOGNA
Ogni ordine di scuola
Popoln šolski red

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAF

Predstave ob delavnikih ob 16 in 18.15, ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30, in 18.15

Eden najlepših pravljicnih filmov poln zabave in umetniškega užitka za mlado in staro
Cenerentola - Pepelka
V glavni vlogi: Silvana Jachino, Roberto Villa, Pavlo Stopna i. dr.

Jutri v nedeljo predstave ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.15 — Ob delavnikih od 2.15 dalje. Preskrbite si vstopnice v predprodaji!

KINO SLOGA - TEL. 27-30

Pretečajna žaloga zapeljane deklice
Speča lepotica

Najnovejši film ljubljenske občestva LUISE FERIDE
V ostalih vlogah: Amedeo Nazzari, Osvaldo Valenti
KINO MATICA - TEL. 22-41

Tajinstveno napet film o iznajditelju naprave, ki bo napovedovala smrt...
Svet bo trepetal...

Claude Dauphin, Marguerite Sologne
KINO UNION - TEL. 22-21

Mali oglasi

Službe

Dobe:

Sprejem deklice

ki ima veselje do šivanja. Starost 14 do 17 let. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 5575.

Poizvedbe

za živali

Zgubil se je pes - ovčar rjavkastosive barve. Sliši na ime »Brut«. Oddati ga je proti primerni nagradi pri Bergman, Poljanska cesta 87.

Prodamo

Otroški voziček

globok-avto model, prodam. Naslov: Pangrzič, Seneberje 34.

Heraklitne plošče

tma na zalogi
Jos. R. PUH, Ljubljana, Gradaška ulica 22, telefon 25-13.

Stanovanja

Iščejo:

Stanovanje

eno- ali dvosobno v centru mesta 18.000 mlna stranka, dveh oseb. Cenl. ponudbe na upravo lista pod št. 1000 »Dobro plačilo« št. 5588.

Objave

Za tvrdko Anton Kovačič splošno pečarstvo, se vsa naročila sprejemajo v restavraciji »Sestica« pri blagajničarki. — Prosim stranke, da se poslužujejo tega naslova.

Viški mlin

na Viču sprejema žito in izdaja izdelke vsak delavnik samo od 7 do 12 in od 13 do 17.

Pohištvo

Spalnico, pleskano

kompletno, po ugodni ceni prodam. Miklošičeva cesta 14-IV.

Oglašujte v edino uspešnem dnevniku »Slovencu«!

PETROLAV

Soc. Coll. di R. GAROSI & C.

Milano Stabili: Via F. Argellati, 22 — Tel. 37.662
Sede: Via Camperio, 10 — Tel. 152.801

PRODOTTI AUTARCHICI AUTARKTIČNI PRODUKTI
Gomma lacca - Resine - Vernicette - Guma za lake - Smole - Ličila - Petrol - Sgrassanti - Detersivi - Gli- cine - Lubrificanti - Emulsivi - Cere - Glucine - Mazila - Emulzije - Vosek per pavimenti - Solventi za tla - Rastopine



Del prodigio della Lampada Osram

Un filo già spiralizzato viene ancora riavvolto su se stesso a spirale. Da questo processo di lavoro, che non può essere seguito ad occhio nudo, risultano distribuite, su di una lunghezza di cm. 2 1/2, circa 3600 spire che sono di nuovo avvolte in più di 100 altre spire, senza che esse abbiano a toccarsi fra di loro. La superficie del filo che disperde calore diventa così la più piccola possibile e l'efficienza luminosa, la più alta che si possa raggiungere.

Perciò si ottiene con le

LAMPAD E OSRAM - D molta luce e poco consumo

Žice že enkrat oblikovane v obliki vijčnice se navije še enkrat v obliki spirale. S tem postopkom pri izdelovanju, ki ga ne moremo videti s prostim očesom, dosežemo na razdaljo 2 1/2 cm. okoli 3600 zavojev, ki so potem na novo naviti v obliki drugih stotih zavojev, ne da bi se med seboj dotikali.

Površina žice, ki izžareva toploto postane tako kar najmanjša in svetlobni efekti največji, kar jih je mogoče doseči. Zato dosežemo z

OSRAM-D ŽARNICO

mного svetlobe in majhno porabo

G 3

A. Fogazzaro: 10

Palača ob jezeru

»Niste slišali, da bi ljudje, s katerimi ste živeli, govorili o nekom, čigar imena niso izgovorili in ki naj bi se nekoč znašel v zelo težkem življenjskem položaju?«

»Ne. Kdo naj bi o tem govoril?«

Grof je nekaj časa okleval, nato pa je tiho ponovil:

»Ljudje, s katerimi ste živeli.«

»Nikdar.«

»Morda se vsaj spominjate, da ste kdaj videli moj obraz?«

Mladeniča je presenetila grofova vztrajnost.

»Nikakor ne,« je vprašal.

»In vendar,« je povzel grof, »ste nekega dne, pred devetnajstimi leti videli za hip mojo podobo, ko ste prišli iz temne sobice, kamor vas je za kazen zaprl oče, ker ste bili razbili kristalno vazo.«

Silla je planil pokonci. Tudi grof je vstal; po kratkem molku se je približal gostu in obrnil obraz proti pojemajoči svetlobi dneva.

»Se spominjate,« je vprašal.

Silla je odgovoril brez presenečenja. Ni se spominjal grofovega obraza, pač pa se je spominjal, da je razbil vazo in da se je po prestani kazni zatekel v materino sobo.

»Vidite, da vas že dolgo poznam. Ali še dvomite? Zdj vam hočem povedati vse, kar vem o vas.«

Medtem ko je govoril, je grof hodil gor in dol po knjižnici, ki je bila že vsa zavita v temo. Njegova nenavadna postava se je od časa do časa osvetlila, ko je šel mimo okna.

»Rodili ste se leta 1843. v Milanu, v ulici Monte di Pietà. Mati vas je sama dojila, oče vam je dal srebrno zibelko. Imeli ste pestunjo, ki je pred javnostjo veljala za vašo dojiljo. Ta ženska je umrla kmalu potem, ko je odšla od vas. Vi je niste marali Ali ni res tako?«

»Ne spominjam se. A drugi so mi govorili o tem. Mati mi je to večkrat pripovedovala.«

»Brez dvoma. Hočete vedeti, kateri je vaš najbolj oddaljen spomin? Poslušajte! Bili ste stari komaj pet let. Nekega večera, po nenavadno živahnem dnevu, ko so služabniki napredno tekali po hiši in nosili cele gore slaščic in cvetlice, so vas spravili v posteljo bolj zgodaj kakor navadno. Pozno ponoči vas je zbudila godba. Kmalu nato so se previdno odprla vrata vaše sobe. Vstopila je vaša mati, se sklonila nad vašo posteljo, vas poljubila in jokala.«

»Gospod grof,« je vzkliknil Silla s tresočim glasom: »kako morete vendar vedeti za te stvari?«

»Nekaj let pozneje,« je nadaljeval grof, »ko ste bili stari trinajst let, se je v vaši hiši zgodilo nekaj nenavadnega.«

Grof je utihnil; obstal je daleč proč od mladeniča s hrbtom obrnjenim proti vratom, ki so vodila na vrtiček.

»Je res?« je vprašal.

Silla ni odgovoril.

Grof se je znova začel sprehajati.

»Morda je spozneje,« je nadaljeval, »da obnavljam te spomine, a nikakor nisem prijatelj modernim mehkužnostim. Mislim, da je zelo koristno, če človek od časa do časa obnovi v svojem spominu nauke, ki jih je posredno ali neposredno prejel od nesreč, da ne dopusti, da bi bolečina popolnoma izginila, kajti le bolečina jih ohranja. Verjemite mi, da je bole-

čina tudi zelo dobro zdravilo za človeka in v nekaterih prilikah tudi dokaz nprave življenjskosti, kajti kjer ni bolečine, je gnuloba. Leta 1847. torej se je v vaši hiši zgodilo nekaj nenavadnega. Odšli ste za nekaj dni v Sesto in ko ste se vračali, se je kočija ustavila pred neko hišo v ulici Molino. Ta hiša je bila precej različna od one, kjer ste stanovali prej in tudi vaše življenje je tukaj postalo popolnoma drugačno. Niste več imeli številnega služabništva in tudi ne razkošne opreme. Veste, kje je del tiste opreme.«

»Kako vendar?...« ga je hotel prekiniti Silla.

»Bila je prodana, seveda.«

»A zakaj ste vi?«

»To je nekaj drugega. O tem bova govorila pozneje. Kaj sem dejal? Odšli ste torej stanovat v peto nadstropje v ulici Molino. Z okna ene izmed spalnic so se videli te gore. Tam ste tudi vi začeli sanjati, da hočete postati nekaj velikega in proslaviti vaše ime.«

»Gospod grof,« se je oglašil Silla, »zdi se mi, da je dovolj. Povejte mi, kaj želite od mene.«

»Pozneje. Ni res, da bi bilo dovolj. Priporočujem o dogodkih iz vašega življenja, o katerih vi sami ne veste. Prevzele so vas torej te rešilne sanje o slavi, ki so vas obvarovale pred pokvarjenostjo. Zal pa ste si hoteli priboriti slavo s spisi, namesto z dejanji. Pustite mi, da povem vse. Star sem že. Proslaviti ste se hoteli s književnostjo! Niste bili pa toliko značajni in niste imeli toliko zaupanja sami vase, da bi kot mož zasledovali ta cilj. Namesto da bi se popolnoma posvetili književnosti, ste šli v Pavijo. Kaj ste študirali v Paviji?«

»Pravo.«

»Vse drugo ste študirali razen prava. Vem; hoteli ste dobičkonosno kariero z ozirom na mater. V tem primeru pa bi bili morali resno hoteti. Odtirgati bi si bili morali polovico srca in nadaljevati s tem, kar vam je ostalo. Kaj ste počeli, ko ste se vrnili iz Pavije? Objavili ste nek roman. Povem vam zdaj to, česar še ne veste. Denar, ki vam ga je dala mati, da bi mogli objaviti knjigo, ni bil, kakor vam je zadržila in kakor ste ji vi verjeli, dar njenih sorodnikov. Prejšnji dan je nesla zlatarju svoje zadnje dragulje, drag družinski spomin.«

»Kakšno pravico imate, da veste te stvari?« je vprašal Silla in planil k grofu.

»Kakšno pravico? Brezpomembno vprašanje. Brez dvoma pa imate vi pravico, da me vidite v obraz.«

Grof je pozvonil.

Silla je molčal težko sopeč. Grof je stopil k vratom, jih odprl in čakal, dokler ni zaslišal korake na hodniku.

»Luč!« je zaklical in zopet sedel k mizi.

»Ni res! Ni res!« je tiho dejal Silla. »Nisem bil tak nesrečen kakor trdite. Dokažite mi to, če morete.«

Grof ni odgovoril.

»Jaz,« je nadaljeval Silla, »ki bi dal svojo kri za mater, ki sem jo oboževal, ki niti nisem hotel tistega denarja, ker sem vedel, da materini sorodniki nočejo, da bi pisal in ker sem jih dobro poznal, sem se bal, da bi se hudovali na mater, če bi izvedeli o tem.«

Grof je položil prst na usta. Služabnik je vstopil s svetilko, jo postavil na mizo in se tiho umaknil.

»Če kako stvar trdim,« je izjavil grof, »vedite, da imam zato dokaze.«

»Kako je to mogoče, za božjo voljo!...«